

Dorpsstraat 26 te Etten Gemeente Oude IJsselstreek

Bureauonderzoek

Opdrachtgever

Kubiek Ruimtelijke Plannen
Kerkewijk 156
3904 JJ Veenendaal

Projectleider

drs. F. Stevens

Versie 1**Projectnummer**

S220032

Autorisatie

drs. J. Schoneveld

Datum

16-06-2022

COLOFON

Opdrachtgever : Kubiek Ruimtelijke Plannen te Veenendaal
Project : Dorpsstraat 26 te Etten
Projectnummer : S220031
Titel : Dorpsstraat 26 te Etten. Bureauonderzoek
Datum : 16-06-2022
Projectleider : drs. F. Stevens Senior KNA archeoloog/-prospector
Auteurs : drs. F. Stevens Senior KNA archeoloog/-prospector
Autorisatie : drs. J. Schoneveld Senior KNA archeoloog/-prospector
Druk : Synthebra B.V., Leusden
Afbeeldingen : Synthebra B.V., tenzij anders vermeld
ISSN : 1874-9771

Synthebra B.V. is gecertificeerd voor de BRL 4000 protocollen 4001 t/m 4004 (landbodems)

Synthebra B.V.

Olmenlaan 6a
NL-3833 AV Leusden
T: +31 (0)88 81 81 981
E: www.synthebra.nl

INHOUD

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	4
SAMENVATTING	5
Inleiding	5
Specifieke archeologische verwachting bureauonderzoek	5
Aanbeveling	5
1 INLEIDING	8
1.1 Onderzoekskader	8
1.2 Onderzoeksdoel en vraagstellingen	8
1.3 Ligging en huidige situatie plangebied	9
1.4 Toekomstige situatie plangebied	9
2 BUREAUONDERZOEK	10
2.1 Methode	10
2.2 Landschapsgenese	10
2.3 Historische ontwikkeling	13
2.4 Archeologische waarden in en rondom het plangebied	16
2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting	20
3 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen	21
3.3 Aanbevelingen	21
BRONNEN	24

Bijlagen:

Bijlage 1: Overzicht van de relevante geologische en archeologische tijdvakken

Bijlage 2: Situatie 1957

Bijlage 3 a: Situatie 1962

Bijlage 3 b: Situatie 1962

Bijlage 4: Situatie 1984

Afbeelding voorblad: impressie planlocatie Dorpsstraat 26 te Etten (bron: google maps)

Administratieve gegevens

Toponiem	Dorpsstraat 26
Plaats	Etten
Gemeente	Oude IJsselstreek
Provincie	Gelderland
Projectnummer	S220032
Bevoegde overheid	Gemeente Etten. Deskundige namens de bevoegde overheid dhr./mevr. drs. A. Lugtigheid Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)
Opdrachtgever	Kubiek Ruimtelijke Plannen
Uitvoerende instantie	Synthegra B.V.
Onderzoeksmelding (ARCHIS)	5264306100
Datum onderzoeksmelding	23-05-2022
Kaartblad	41C
Periode	Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd
Oppervlakte	Circa 980 m ²
Perceelnummer(s)	Kadastrale gemeente Gendringen, sectie M, perceelnummer: 1433
Grondgebruik	Bebouwd
Geologie	Rivierafzettingen van de Formatie van Kreftenheye bedekt met een dun laagje dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel)
Geomorfologie	Midden-Weichselien terrasrest
Bodem	Bruine enkeerdgronden met daaronder als oorspronkelijk bodem vorstvaaggronden
Depot	Documentatie en vondsten zullen worden aangeleverd aan het Provinciaal Depot van Gelderland, te Nijmegen.

De onderzoekslocatie wordt omsloten door de volgende coördinaten:

Noordwest:	x 220483	y 436864
Noordoost:	x 220507	y 436826
Zuidwest:	x 220467	y 436800
Zuidoost:	x 220487	y 436791
Centrum:	x 220486	y 436814

Samenvatting

Inleiding

Synthebra B.V. heeft in opdracht van Kubiek Ruimtelijke plannen een archeologisch bureauonderzoek¹ uitgevoerd voor een terrein aan de Dorpsstraat 26 te Etten. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen ontwikkeling van een tweetal nieuwbouw appartementencomplexen. De huidige bebouwing, het restaurant en zalencentrum worden hiervoor gesloopt.

De oppervlakte van de toekomstige bodemverstoring bedraagt 430 m² met een diepte van circa 1 meter beneden maaiveld. De bodem zal waarschijnlijk tot ver in het archeologische niveau worden verstoord. Eventueel aanwezige archeologische waarden kunnen daarbij verloren gaan.

Specifieke archeologische verwachting bureauonderzoek

Het plangebied ligt op een bruine enkeerdgrond die op een ouder profiel liggen bestaande uit terrasafzettingen afgedekt met een dunne laag dekzand. Gezien de ouderdom van de te verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Voor alle perioden geldt in principe een hoge verwachting. Maar voor delen van het plangebied kan de verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd verlaagd worden naar -laag-. Het gaat hierbij dan om de feestzaal waar, zo blijkt in afbeelding 9 en bijlage 4, de bodem tot 1,3 meter verstoord is. Vanwege de dikte van de bruine enkeerdgrond (meer dan 1 meter aangetoond in de omgeving) kunnen hieronder echter nog archeologische resten uit oudere perioden aanwezig zijn.

In het noordoostelijke deel waar het pand uit 1880 nog aanwezig is, zouden nog resten van de hiervoor aanwezige kerk aangetroffen kunnen worden. Het westelijke deel van het plangebied maakte deel uit van landbouwgrond op basis van de kadastrale informatie uit 1832 en hiervoor geldt dan ook een lagere verwachting voor archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Bodemgaafheid: Er is aangetoond (zie afbeelding 9) dat de moderne bebouwing in het grootste gedeelte van het plangebied tot 1,3 meter beneden maaiveld heeft verstoord. De andere bebouwing reikt tot 75 centimeter beneden maaiveld. In de resterende delen buiten de bebouwing kan mogelijk nog een intact bodemprofiel verwacht worden, maar dit vertegenwoordigt een beperkte oppervlakte.

Aanbeveling

Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor de voorgenomen herinrichting van het plangebied zoals aangegeven **nader archeologisch onderzoek geadviseerd voor een gedeelte van het plangebied mits hier bepaalde ingrepen zullen plaatsvinden**. (zie afbeelding a).

¹ BO, protocol 4002

Afbeelding a. Advieskaart

Rode zone: Hier wordt aanbevolen geen werkzaamheden uit te voeren en niet ondergronds te slopen. Indien dit toch nodig geacht wordt dient er een archeologische begeleiding van de ondergrondse sloop- en graafwerkzaamheden uitgevoerd te worden.

Oranje zone: Hier wordt aanbevolen geen werkzaamheden uit te voeren die dieper gaan dan 75 cm – Mv. Indien dit niet vermeden kan worden dient er een archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden uitgevoerd te worden.

Groene zone: Hier wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Wij adviseren, indien de ingrepen niet vermeden kunnen worden, vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding conform het protocol proefsleuvenonderzoek (AB-IVO-P), om vast te stellen of in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn en zo ja, welke waardering hieraan gegeven kan worden. Voor deze archeologische begeleiding conform het protocol proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk dat is goedgekeurd door de bevoegde overheid. In dit PvE wordt de werkwijze en de randvoorwaarden van het proefsleuvenonderzoek vastgelegd.

Indien alle bedreigende ingrepen vermeden kunnen worden in de oranje en rode zones, dient er een dubbelbestemming archeologie voor deze oranje en rode zones meegenomen te worden in het bestemmingsplan.

Bovenstaande vormt een selectieadvies. Met nadruk willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat in deze fase van het vergunningsverleningstraject reeds bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek dienen

vooraleerst te worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Oude IJsselstreek). Deze neemt een definitief selectiebesluit aangaande de vrijgave van het plangebied voor verdere ontwikkeling zoals omschreven in de vergunningsaanvraag.

Er is getracht een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Synthegra B.V. wil de opdrachtgever er daarom op wijzen dat, indien tijdens de werkzaamheden een (mogelijke) archeologische vondst wordt gedaan dan geldt de wettelijke meldingsplicht bij de minister, zoals omschreven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet. Uit praktisch oogpunt kan een dergelijke toevalsvondst bij de gemeente worden gemeld.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Synthegra B.V. heeft in opdracht van Kubiek Ruimtelijke plannen een archeologisch bureauonderzoek² uitgevoerd voor een terrein aan de Dorpsstraat 26 te Etten. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen ontwikkeling van een tweetal nieuwbouw appartementencomplexen. De huidige bebouwing, het restaurant en zalencentrum worden hiervoor gesloopt.

De oppervlakte van de toekomstige bodemverstoring bedraagt 430 m² met een diepte van circa 1 meter beneden maaiveld. De bodem zal waarschijnlijk tot ver in het archeologische niveau worden verstoord. Eventueel aanwezige archeologische waarden kunnen daarbij verloren gaan.

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanprocedure. Op basis van het bestemmingsplan, waarin het vigerende beleid van de gemeente Oude IJsselstreek is verwoord, dient voor het plangebied een rapport overhandigd te worden waarin de aan- of afwezigheid van archeologische waarden wordt aangetoond.

Het plangebied ligt in het bestemmingsplan Bestemmingsplan Kleine Kernen 2004 dat is vastgesteld door de gemeente Oude IJsselstreek op de datum 22-12-2005³. In dit bestemmingsplan is geen regel voor archeologie opgenomen. Op de beleidskaart voor archeologie die uit 2015 stamt maar in 2009 is opgesteld geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. Voor terreinen met een hoge archeologische verwachting geldt, dat een rapport dient te worden overlegd waaruit blijkt dat de archeologische waarde van het terrein in voldoende mate is vastgesteld bij plangebieden groter dan 250 m² en verstoringen die dieper reiken dan 30 centimeter beneden maaiveld. De bevoegde overheid, de gemeente Oude IJsselstreek, heeft een specifiek archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over een Archeologische Verwachtings-, Waarden- en Beleidsadvieskaart.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.¹⁴

De bevoegde overheid, gemeente Oude IJsselstreek, zal de resultaten van het onderzoek toetsen en een selectiebesluit nemen aangaande de vrijgave van het plangebied voor verdere ontwikkeling zoals omschreven in de vergunningsaanvraag.

1.2 Onderzoeksdooel en vraagstellingen

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van bestaande bronnen over bekende of verwachte landschappelijke, historische en archeologische waarden.

De volgende onderzoeksvragen zullen worden beantwoord:

- Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?

² BO, protocol 4002

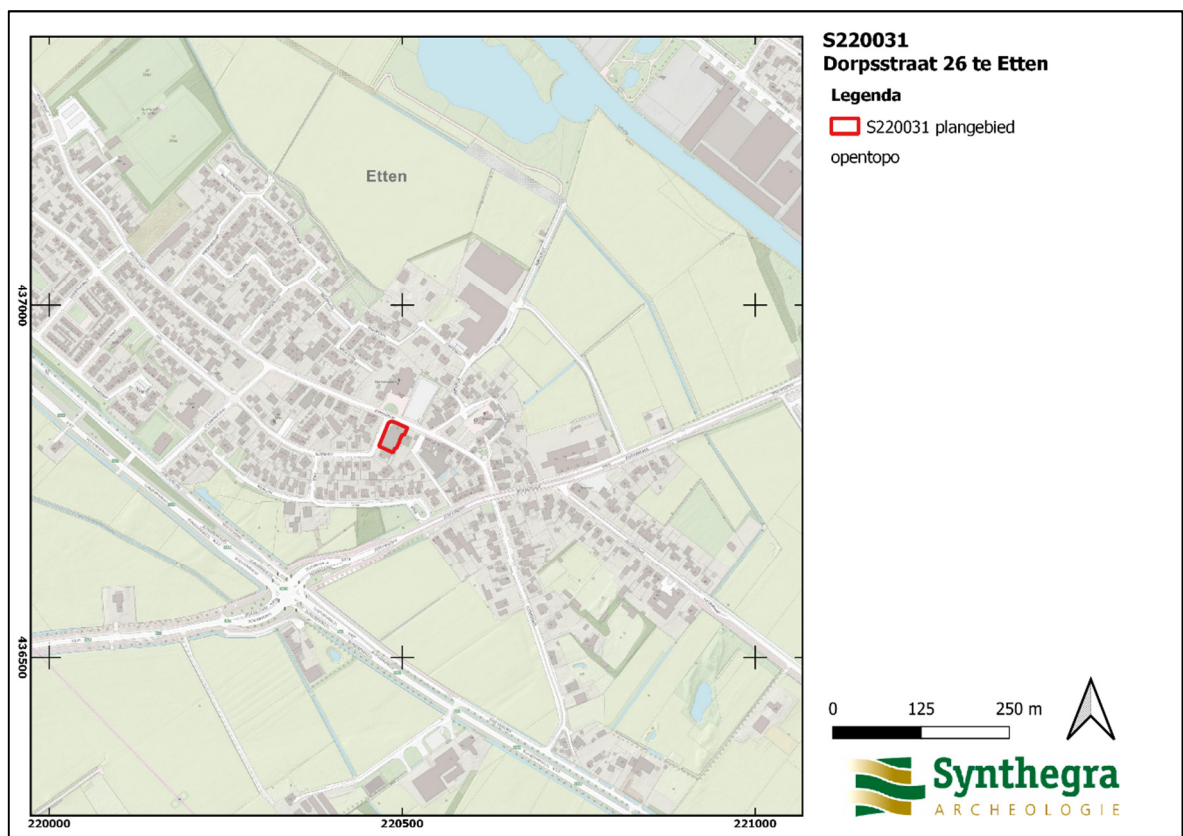
³ www.ruimtelijkeplannen.nl

⁴ SIKB 2018.

- Zijn in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig of worden deze verwacht?
Indien ja (dan zijn de volgende twee subvragen van toepassing)?
 - Wat is te zeggen over de horizontale en verticale verspreiding van de (verwachte) archeologische waarden?
 - Wat is de vermoedelijke aard en datering van de (verwachte) archeologische resten?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige of verwachte archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

1.3 Ligging en huidige situatie plangebied

Het plangebied beslaat een oppervlak van circa 430 m² en is gelegen aan de Dorpsstraat 26 te Etten (afbeelding 1). Het plangebied is in gebruik als Horecagelegenheid en is bebouwd met een gebouw waarvan de oudste fase uit 1880 stamt en gedurende de tijd in fasen langzaam verder is uitgebreid.

Afbeelding 1.: Het plangebied, rood omkaderd, op de Open Topografische Kaart van Nederland (Bron: www.Pdok.nl).

1.4 Toekomstige situatie plangebied

De huidige inrichting zal worden gewijzigd. Omdat het plangebied onderzocht wordt in het kader van een bestemmingsplan zijn er nog geen concrete bouwtekeningen, er wordt uitgegaan van twee appartementen complexen (220 en 210 m²) die zonder kelders worden aangebracht en een maximale funderingsdiepte van 1,0 meter beneden maaiveld zullen hebben.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Tijdens het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Dit is gedaan door het raadplegen van voor de archeologie relevante (schriftelijke) bronnen. Voor het bureauonderzoek zijn met name gegevens over bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied verzameld. Dit is aangevuld met historisch en fysisch-geografisch onderzoek, waarbij informatie over vroeger grondgebruik is verkregen door de analyse van historische kaarten en tevens gegevens over de geologie, geomorfologie en bodem zijn bestudeerd.

2.2 Landschapsgenese

Voor het bepalen of, waar en uit welke periode archeologische resten kunnen worden verwacht, zijn de volgende bronnen met betrekking tot de landschapsgenese geraadpleegd:

- Geomorfologische Kaart 1:50.000 (Afbeelding 3)
- Digitaal hoogtemodel, Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) (Afbeelding 4)
- Bodemkaart 1:50.000 (Afbeelding 5)
- Relevante achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst)

Voor de geologische beschrijving is gebruik gemaakt van de Lithostratigrafische Indeling van de Ondiepe Ondergrond.⁵ Zie voor een overzicht van de geologische en archeologische perioden bijlage 1.

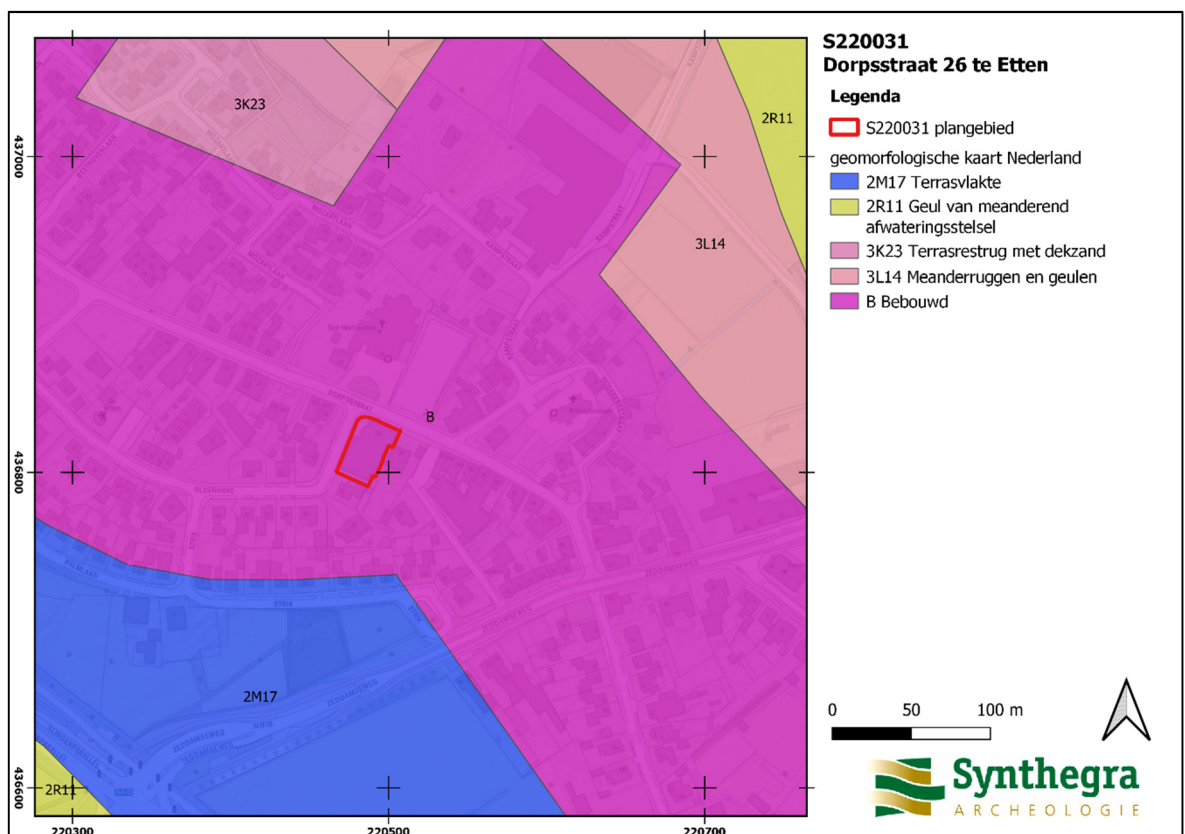
Geo(morfo)logie en landschap

Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (circa 120.000 – 10.000 C14 jaren geleden), werd het zeer koud, maar het landijs bereikte ons land niet. Gedurende het grootste deel van het Weichselien had de Rijn een vlechtend rivierpatroon. Dit betekent dat er een zeer brede riviervlakte was, die gekenmerkt werd door een grillig systeem van ondiepe geulen die zich voortdurend verplaatsten. Een rivier krijgt een dergelijk patroon als er sprake is van een sterk fluctuerend debiet en een hoge sedimentlast. De rivierafzettingen uit deze periode worden tot de Formatie van Kreftenheye gerekend en bestaan hoofdzakelijk uit grof zand en grind. De Rijn stroomde tijdens het Midden Weichselien (circa 73.000 – 13.000 C14 jaren geleden) ten noorden van Montferland, door het dal van de Oude IJssel, richting de Betuwe. Deze rivierafzettingen bevinden zich in het plangebied in de ondergrond. In de koudste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Midden- en Vroeg-Weichselien, was de vegetatie vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving kon optreden. Grote delen van het landschap zijn daardoor bedekt met een dun laagje dekzand, dat tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel wordt gerekend (Aan het einde van het Pleniglaciaal verlegde de hoofdstroom van de Rijn zich naar het gebied ten zuiden van het Montferland. In het Laat-Glaciaal (circa 13.000 – 10.000 C14 jaren geleden) werd het gebied rond het plangebied gedomineerd door de invloed van de rivier de Oude IJssel. Onder invloed van het opwarmende klimaat ontwikkelde de riviersystemen tot meanderende rivieren met één geul en een begroeide overstromingsvlakte. Hierbij ontstonden verschillende terrassen, doordat de rivier zich na een klimaatsomslag insneed in de oudere rivierafzettingen. Deze insnijding vond met name plaats in het begin van

⁵ De Mulder *et al.* 2003 en via www.dinoloket.nl: Dinoloket, Standaarden, Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.

het relatief warme Laat Glaciaal en het Vroeg Holoceen.⁶ De zandige rivierafzettingen uit het Laat-Weichselien, die tot de Formatie van Kreftenheye worden gerekend, zijn duidelijk te onderscheiden van de oudere rivierafzettingen, doordat ze niet door dekzand bedekt worden

Op de geomorfologische kaart (afbeelding 3) is een terrasvlakte zichtbaar, die door meanderende geulen wordt doorsneden. Zowel ten zuiden als ten noorden van het plangebied loopt een geul. De huidige Oude IJssel heeft zich in de noordelijke geul ingesneden. Tussen de geulen zijn diverse gedeelten van een ouder rivierterras bewaard gebleven, die op de kaart als terrasresten zijn aangegeven. Ten noordwesten van het plangebied ligt zo'n relatief hooggelegen terrasrest. Waarschijnlijk strekt deze terrasrest zich uit tot in het plangebied. Het plangebied lijkt twee terrassen te begrenzen. De hoogste (oudste) van de twee heeft een dek van dekzand. Het lagere terras heeft dat niet en wordt gekenmerkt door meanderende geulen. Dit laatste terras dateert vermoedelijk dan ook uit het Laat Glaciaal, terwijl het hogere terras (waarop het plangebied waarschijnlijk ligt) uit het Midden Weichselien dateert. In het Holoceen werd het klimaat weer warmer en vochtiger (circa 10.000 C14 jaren geleden – heden) en sneed de Oude IJssel zich in de laat glaciële rivierafzettingen in, waarbij een deel van deze oudere afzettingen zijn geërodeerd. De holocene rivierafzettingen worden niet in het plangebied aangetroffen.

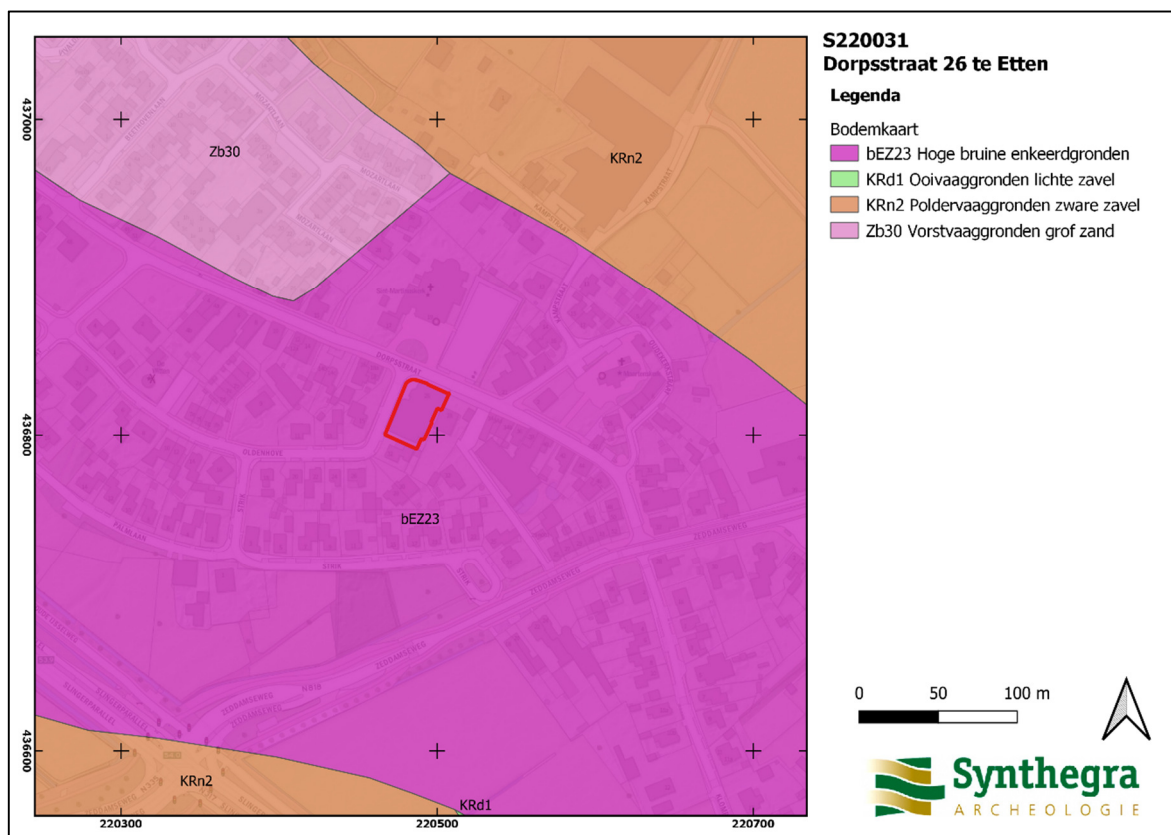

Afbeelding 3: Het plangebied, rood omkaderd, op de Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. (Bron: www.Pdok.nl).

⁶ Berendsen 2004

Bodem

Op basis van de bodemkaart maakt het plangebied deel uit van een uitgestrekt gebied waar een bruine enkeerdgrond aanwezig is. Deze grond is ontstaan door het opbrengen van grond in de Late Middeleeuwen.

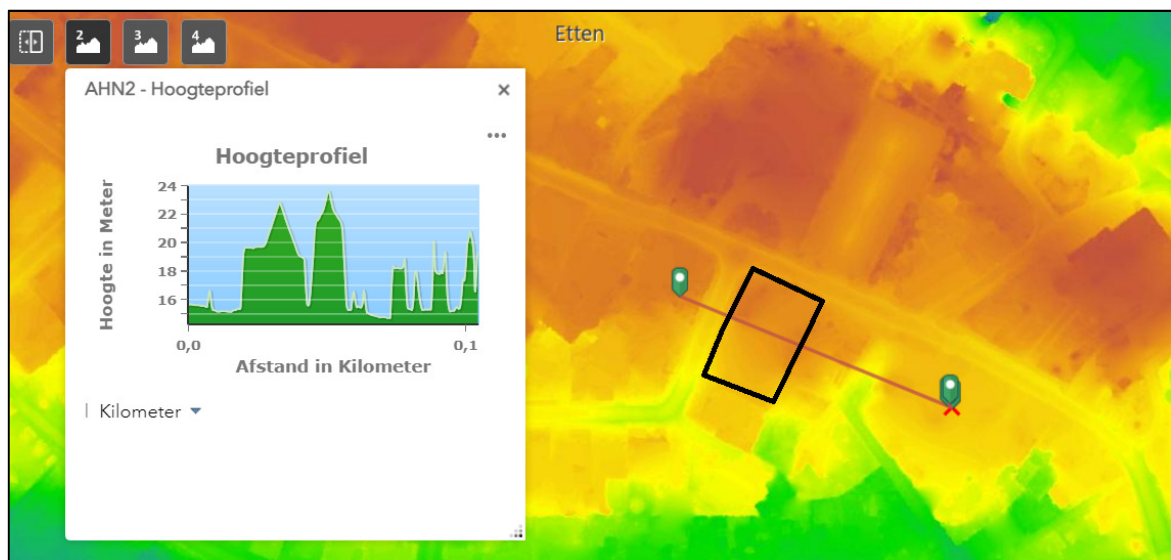

Afbeelding 4: Het plangebied, rood omkaderd, op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000. (Bron: www.Pdok.nl).

AHN

Op basis van het digitale hoogtemodel zoals weergegeven in het AHN (afbeelding 5). De hoogte van het maaiveld bedraagt circa 15,6 m +NAP.⁷ De bebouwing is in het profiel duidelijk zichtbaar.

⁷ Hoogteligging van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) in m NAP (Normaal Amsterdams Peil) geraadpleegd op www.ahn.nl

Afbeelding 5: Het plangebied, rood omkaderd, op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN), (Bron: www.ahn.nl).

2.3 Historische ontwikkeling

Voor de historische ontwikkeling is divers kaart- en beeldmateriaal (Afbeelding 6 t/m 9) en relevante achtergrondliteratuur geraadpleegd (zie literatuurlijst).

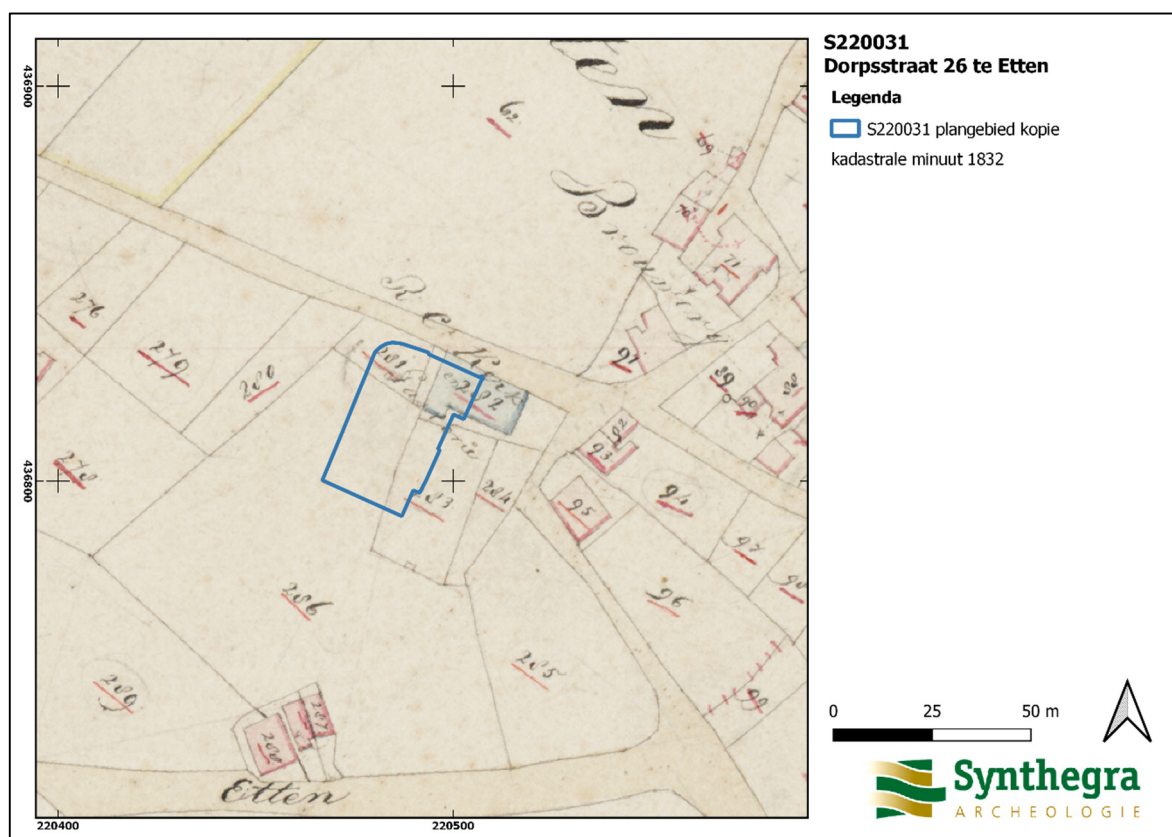
Op de kadastrale minuut⁸ (afbeelding 6) is zichtbaar dat in de noordoostelijke hoek een gedeelte van de toenmalige Rooms-K(C)atholieke Kerk heeft gestaan, het perceel in de zuidoostelijke was in gebruik als tuin van het kerkgebouw. Het perceel 286 waar het grootste gedeelte van het plangebied uit bestond was in het bezit van Hendrik Vesting, een dagloner die het in gebruik had als bouwland. Uit informatie verstrekt door de opdrachtgever is bekend dat het woonhuis in de noordoostelijke hoek van het plangebied uit circa 1880 stamt. Het kerkgebouw heeft hiervoor klaarblijkelijk plaatsgemaakt. Uit een opname van de bestaande situatie uit 1957 uit het archiefonderzoek bij het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers is te zien dat de fundering hiervoor tot circa 65 centimeter beneden maaiveld ligt (bijlage 2). Het gebouw is op poeren gebouwd en er lijkt geen kruipruimte te zijn. Op de situatie van 1962 blijkt dat de achterliggende zaal ook reeds aanwezig is als de aanbouw aan de westzijde voorgelegd wordt (bijlage 3a en 3b). Deze worden op poeren gebouwd die tot 75 centimeter beneden maaiveld reiken. Er zijn meerdere kleinere en grotere uitbreidingen uitgevoerd tussen 1957 en 1988 en in 1988 is de voltooide situatie van het bestaande gebouw weergegeven (bijlage 4). Hieruit blijkt dat de achterliggende zaal tot 1,3 meter beneden maaiveld is gefundeerd en dat ook de vloer hier niet verdiept is aangelegd, maar er wel tot die diepte een kruipruimte aanwezig is getuige de vensters/ventilatie onder het vloerniveau.

Bekende bodemverstoring

Binnen het plangebied zijn voor zover bekend geen grondroeringen veroorzaakt door saneringen van munitie, bodemverontreinigingen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor

⁸ Kadastrale Minuutplannen zijn ten behoeve van de belastingheffing vervaardigde kaarten. De opnames zijn gestart in 1811, ten tijde van Frans bestuur en gecontinueerd tot 1832 (vanaf 1815 onder Nederlands bewind). Het zijn grondbeschrijvingen van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan.⁹ De diepte van de verstoringen die gepaard zijn gegaan met de aanwezige bebouwing is weergegeven in afbeelding 9.

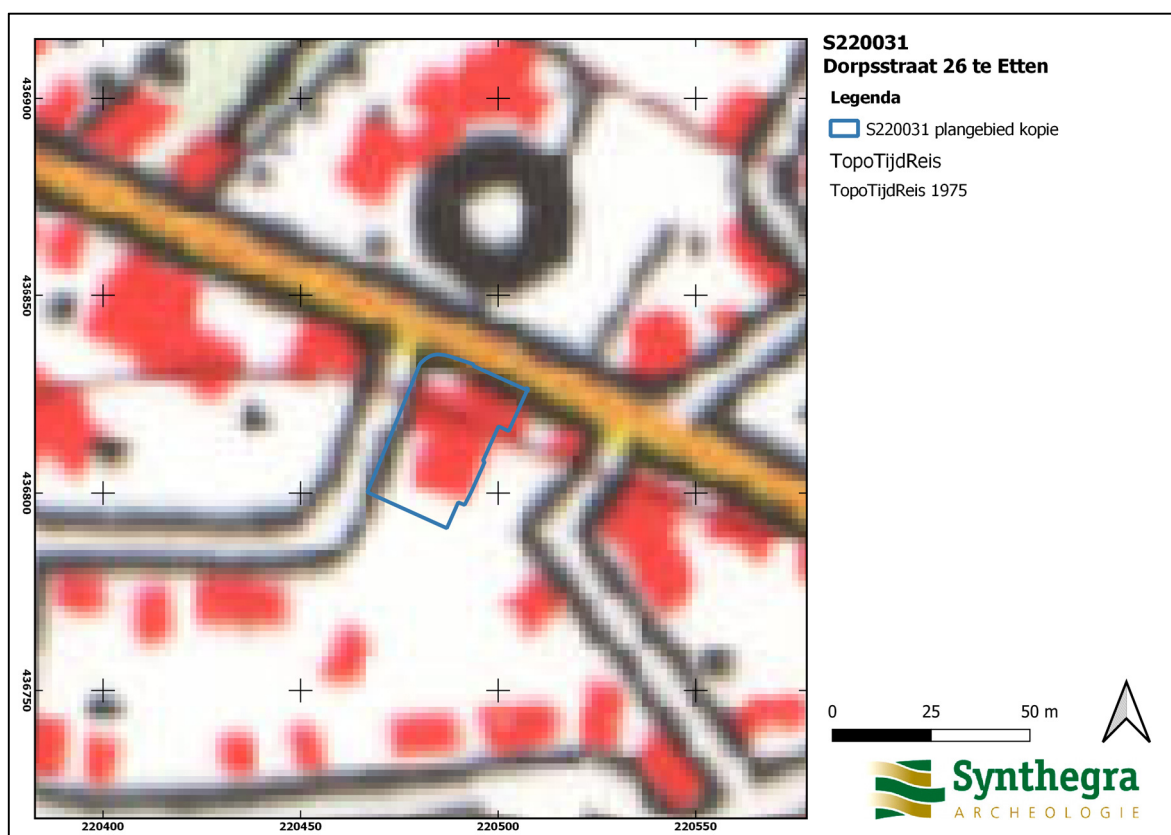

Afbeelding 6: Het plangebied, rood omkaderd, op het kadastrale minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw. (Bron: Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Etten, Gelderland, sectie B, blad 01 (MIN05059B01) RCE).

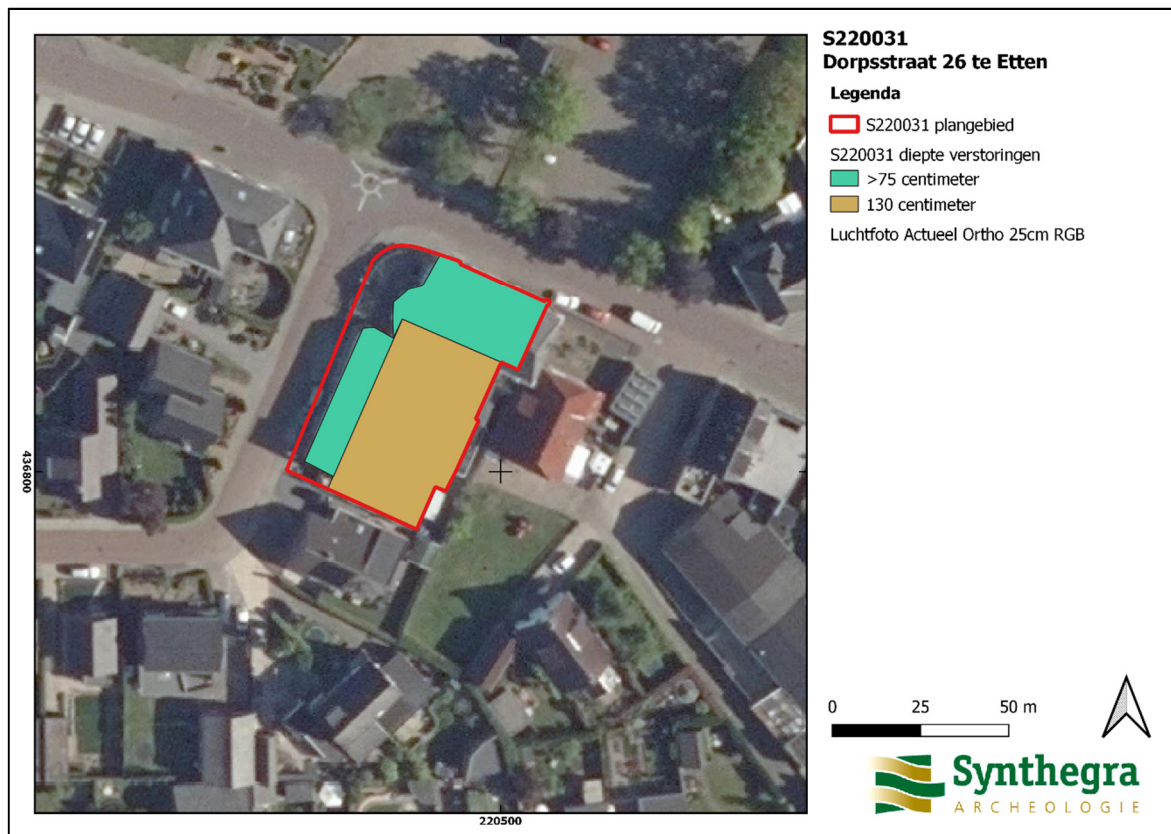
⁹ www.bodemloket.nl, <http://www.explosievenopsporing.nl/veo-bommenkaart/>

Afbeelding 7: Het plangebied, rood omkaderd, op de topografische kaart uit 1888 (Bron: www.topotijdreis.nl).

Afbeelding 8: Het plangebied, rood omkaderd, op de topografische kaart uit 1975 (Bron: www.topotijdreis.nl).

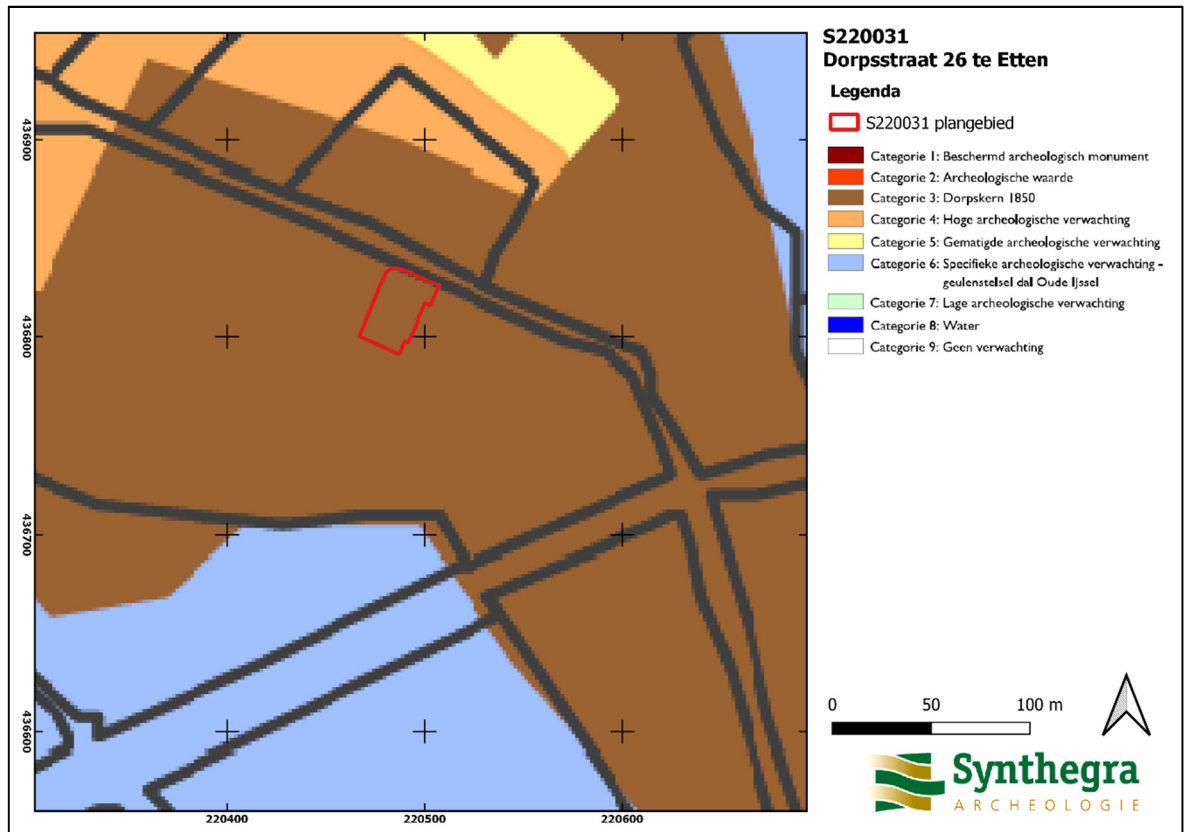

Afbeelding 9: Het plangebied, met daarop de diepte van de funderingen/verstoringen van de aanwezige bebouwing.

2.4 Archeologische waarden in en rondom het plangebied

In deze paragraaf wordt gekeken of binnen en rond het plangebied archeologische en/of ondergrondse bouwhistorische waarden bekend zijn. Hiervoor is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS III) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd en in aanvulling daarop de archeologische verwachtingskaart/beleidskaart van de gemeente Oude IJsselstreek en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst) en gegevens van amateurarcheologen.

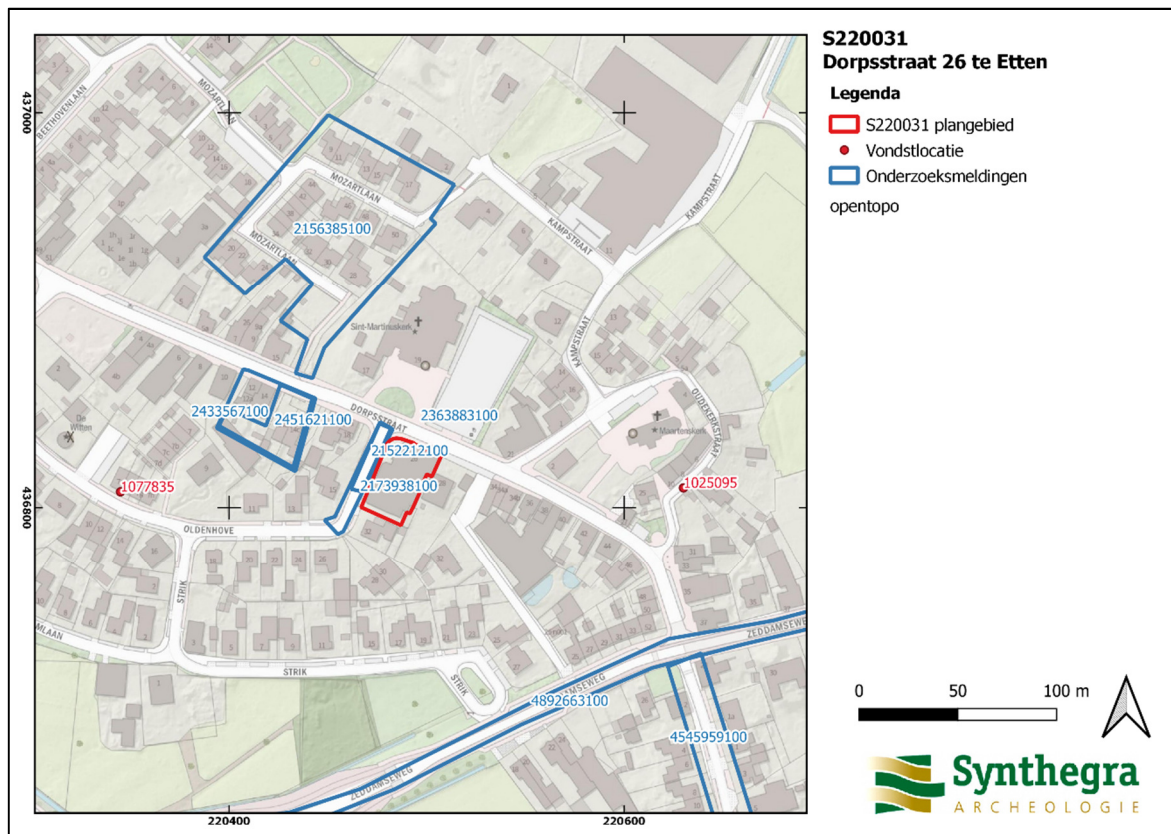
Voor het plangebied geldt op basis van de archeologische beleidskaart van de gemeente Oude IJsselstreek voor het plangebied een bescherming categorie 3. Dit houdt in dat het onderdeel maakt van de historische dorpskern zoals is vastgesteld op basis van de bebouwing die bekend was in 1850 (Afbeelding 9). Zoals bij de inleiding is weergegeven is hier een bescherming waarbij onderzoek verplicht is indien er ingrepen zijn die groter zijn dan 250 m² en die dieper gaan dan 30 centimeter beneden maaiveld.

Afbeelding 9: Het plangebied, rode kader, geprojecteerd op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Oude IJsselstreek, (Bron: gemeente Oude IJsselstreek).

2.4.1 Monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen in (de nabijheid van) het plangebied

Er zijn in (de nabijheid van) het plangebied, binnen een straal van 200 m, in ARCHIS III geen gegevens bekend aangaande archeologische monumenten, waarnemingen en/of onderzoeksmeldingen. Er zijn wel gegevens bekend aangaande vondstlocaties, bebouwde monumenten en onderzoek(smelding)en (afbeelding 10). Er zijn nabij het plangebied twee gebouwde monumenten, het betreft hier de direct ten noorden gelegen st. Martinuskerk (daterend uit circa 1970) en de iets verder oostelijk gelegen Maartenskerk die dateert uit de overgang Late Middeleeuwen.

Afbeelding 10: Overzicht van de vondstlocaties en onderzoeksmeldingen binnen een straal van 200 m van het plangebied, (Bron:Archis3).

Vondstlocatie	Afstand	Materiaal	Type	Datering
1025095	150 m W	Tufsteen en steen	Fundering/constructie Maartenskerk	Late Middeleeuwen A
1077835	200 m O	keramiek	7 fragmenten handgevormd prehistorisch aardewerk met een zand- en kwartsgruismagering aangetroffen in twee aangrenzende boringen op de locatie van een te slopen bedrijfsgebouw aan de Oldenhove 9a (0,2 ha). Geomorfologie: hoogste deel rivierduin met plaggendeek. Het ter plaatse aanwezige plaggendeek is minimaal 90 cm dik, maar mogelijk is dit de randzone want diktes van 1.70 m zijn op drie andere locaties waargenomen. De aardewerkfragmenten in boring RAAP-GEOE-01 werden aangetroffen in de top van een podzol-C-horizont van een rivierduin. De aardewerkfragmenten in boring RAAP-GEOE-02 werden aangetroffen tussende 130-140 cm -Mv in de basis van het ter plaatse tot 160 cm -Mv dikke plaggendeek (bEZ23). Waarschijnlijk betreft het een nederzettingsterrein welke zich onder aangrenzende percelen voortzet. RAAP-objectnummer GEOE-01.	Neolithicum - Romeinse Tijd

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Bevindingen	Aanbeveling
2152212100	Direct W	Bureauonderzoek	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
2156385100	150 m NW ¹⁰	Bureau- en booronderzoek	In de ondergrond bevinden zich vanaf ongeveer 130 cm beneden maaiveld rivierafzettingen (Formatie van Kreftenheije) met daar bovenop dekzand (Laagpakket van Wierden). De bodemopbouw in het plangebied is intact. Het gaat om bruine enkeerdgronden, die op het dekzand ontwikkeld zijn met daaronder de oorspronkelijke vorstvaaggrond. In geen van de boringen zijn archeologische resten of indicatoren aangetroffen	Geen vervolgonderzoek
2173938100	Direct W	begeleiding	Rapport niet beschikbaar	Niet bekend
2363883100	Omvat PG	Bureauonderzoek	In het kader van hoogspanningsleiding 380kV. Niet relevant voor onderzoek.	
2433567100	100 m W	Bureauonderzoek ¹¹	Verstoring door sloop fundamenteën, maar dieperliggend vlak met prehistorie mogelijk intact	Karterend booronderzoek
2451621100	100 m W	Karterend booronderzoek ¹²	Intact profiel onder esdek met B-horizont vanaf 1,0 meter beneden maaiveld	Maximale ingrepen tot 75 centimeter -Mv laten plaatsvinden

¹⁰ Kremer 2007

¹¹ Kremer 2014a

¹² Kremer 2014b

2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaand bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. De essentie hiervan is weergegeven in tabel 1.

Het plangebied ligt op een bruine enkeerdgrond die op een ouder profiel liggen bestaande uit terrasafzettingen afgedekt met een dunne laag dekzand. Gezien de ouderdom van de te verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Voor alle perioden geldt in principe een hoge verwachting. Maar voor delen van het plangebied kan de verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd verlaagd worden naar -laag-. Het gaat hierbij dan om de feestzaal waar, zo blijkt in afbeelding 9 en bijlage 4, de bodem tot 1,3 meter verstoord is. Vanwege de dikte van de bruine enkeerdgrond (meer dan 1 meter aangetoond in de omgeving) kunnen hieronder echter nog archeologische resten uit oudere perioden aanwezig zijn.

In het noordoostelijke deel waar het pand uit 1880 nog aanwezig is, zouden nog resten van de hiervoor aanwezige kerk aangetroffen kunnen worden. Het westelijke deel van het plangebied maakte deel uit van landbouwgrond op basis van de kadastrale informatie uit 1832 en hiervoor geldt dan ook een lagere verwachting voor archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Bodemgaafheid: Er is aangetoond (zie afbeelding 9) dat de moderne bebouwing in het grootste gedeelte van het plangebied tot 1,3 meter beneden maaiveld heeft verstoord. De andere bebouwing reikt tot 75 centimeter beneden maaiveld. In de resterende delen buiten de bebouwing kan mogelijk nog een intact bodemprofiel verwacht worden, maar dit vertegenwoordigt een beperkt oppervlakte.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-Paleolithicum – Mesolithicum	Hoog	Bewoningssporen: tijdelijke kampementen Mobilia: vuursteen artefacten, haardkuilen	vanaf 100 cm -Mv
Neolithicum - Vroege Middeleeuwen	hoog	Bewoningssporen: (semi permanente) nederzettingen, sporen van agrarisch/industriële landgebruik, percelering: cultuurlaag, Mobilia: fragmenten keramiek, glas, metaal, natuursteen, bouwmaterialen	vanaf 100 cm -Mv
Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd	Deels hoog, deels laag.		vanaf maaiveld tot 100 cm -Mv

Tabel 1: Gespecificeerde archeologische verwachting.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Inleiding

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het plangebied geldt een hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum en een deels hoge en deels lage verwachting voor nederzettingen uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd.

3.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen

- *Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?*
Het plangebied bestaat uit terrasafzettingen afgedekt door een laag dekzand waarop een enkeerdgrond is aangebracht.
- *Zijn in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig of worden deze verwacht?*
Indien ja (dan zijn de volgende twee subvragen van toepassing)?
Ja, er worden archeologische resten verwacht
 - *Wat is te zeggen over de horizontale en verticale verspreiding van de (verwachte) archeologische waarden?*
 - *Wat is de vermoedelijke aard en datering van de (verwachte) archeologische resten?*Op twee niveaus worden archeologische resten verwacht. Aan het maaiveld worden archeologische resten verwacht uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd in het noordoostelijke deel van het plangebied op de locatie waar het oudste woonhuis aanwezig is uit 1880. Er wordt hier aangenomen dat er nog fundamenteën van de voorgaande kerk aanwezig kunnen zijn. Vanaf 1 meter diepte worden resten uit de periode laat-paleolithicum tot en met de vroege middeleeuwen verwacht, onder het esdek.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige of verwachte archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?*
De diepere archeologische resten worden niet bedreigd door de ingrepen die tot maximaal 1 meter beneden maaiveld zullen reiken. De te verwachten archeologische resten van de kerk en eventuele voorgangers worden wel bedreigd door eventuele werkzaamheden.

3.3 Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor de voorgenomen herinrichting van het plangebied zoals aangegeven **nader archeologisch onderzoek geadviseerd voor een gedeelte van het plangebied mits hier bepaalde ingrepen zullen plaatsvinden**. (zie afbeelding 11).

Afbeelding 11. Advieskaart

Rode zone: Hier wordt aanbevolen geen werkzaamheden uit te voeren en niet ondergronds te slopen. Indien dit toch nodig geacht wordt dient er een archeologische begeleiding van de ondergrondse sloop- en graafwerkzaamheden uitgevoerd te worden.

Oranje zone: Hier wordt aanbevolen geen werkzaamheden uit te voeren die dieper gaan dan 75 cm – Mv. Indien dit niet vermeden kan worden dient er een archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden uitgevoerd te worden.

Groene zone: Hier wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Wij adviseren, indien de ingrepen niet vermeden kunnen worden, vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding conform het protocol proefsleuvenonderzoek (AB-IVO-P), om vast te stellen of in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn en zo ja, welke waardering hieraan gegeven kan worden. Voor deze archeologische begeleiding conform het protocol proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk dat is goedgekeurd door de bevoegde overheid. In dit PvE wordt de werkwijze en de randvoorwaarden van het proefsleuvenonderzoek vastgelegd.

Indien alle bedreigende ingrepen vermeden kunnen worden in de oranje en rode zones dient er een dubbelbestemming archeologie voor deze oranje en rode zones meegenomen te worden in het bestemmingsplan.

Bovenstaande vormt een selectieadvies. Met nadruk willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat in deze fase van het vergunningsverleningstraject reeds bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek dienen

vooraleerst te worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Oude IJsselstreek). Deze neemt een definitief selectiebesluit aangaande de vrijgave van het plangebied voor verdere ontwikkeling zoals omschreven in de vergunningsaanvraag.

Er is getracht een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Synthegra B.V. wil de opdrachtgever er daarom op wijzen dat, indien tijdens de werkzaamheden een (mogelijke) archeologische vondst wordt gedaan dan geldt de wettelijke meldingsplicht bij de minister, zoals omschreven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet. Uit praktisch oogpunt kan een dergelijke toevalsvondst bij de gemeente worden gemeld.

Bronnen

Literatuur

Bakker, H. de en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Kremer, H & S.M. Koeman, 2007 Bureauonderzoek en Karterend veldonderzoek Dorpsstraat te Etten, Synthesgra-rapport P0502076, Doetinchem

Kremer, H. 2014a: *Bureauonderzoek Dorpsstraat 14 te Etten*. Synthesgra-rapport S140010, Leusden

Kremer, H. 2014b: *Karterend booronderzoek Dorpsstraat 14 te Etten*. Synthesgra-rapport S140072, Leusden

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989: *NEN 5104 Geotechniek - Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (aanvulling op de KNA 3.1)*. SIKB, Gouda.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2018: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1*. SIKB, Gouda.

Internet (geraadpleegd Juni 2021)

<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>

www.ahn.nl

www.bodemloket.nl

www.dinoloket.nl

<http://www.gelderland.nl/kaartenencijfers>

<http://www.explosievenopsporing.nl/veo-bommenkaart/>

topotijdreis.nl

gahetna.nl

pdok.nl

Bijlagen:

**Bijlage 1: Overzicht van relevante geologische en archeologische
 tijdvakken**

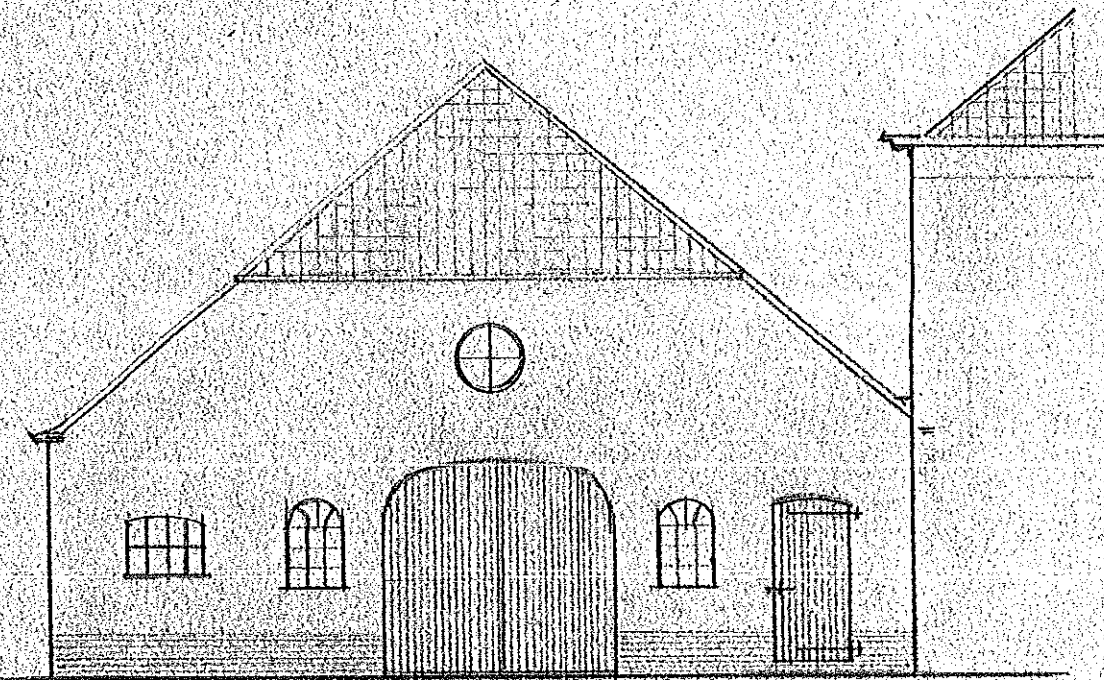
Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie								
	Kwartair	Laat	Holoceen					1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Beegden				
11.755			Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye									
12.745				Allerød (warm)											
13.675				Vroege Dryas (koud)											
14.025				Bølling (warm)											
15.700															
29.000			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Laat-Pleniglaciaal	3										
50.000				Midden-Pleniglaciaal											
75.000				Vroeg-Pleniglaciaal	4										
			Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		5a										
					5b										
					5c										
					5d										
115.000		Eemien (warme periode)		5e	Eem Formatie										
130.000		Midden	Saalien (ijstijd)		6	Formatie van Drente									
370.000							Formatie van Urk								
410.000					Formatie van Peel										
475.000															
850.000			Cromerien (warme periode)				Formatie van Sterksel								
	Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien												
2.600.000															

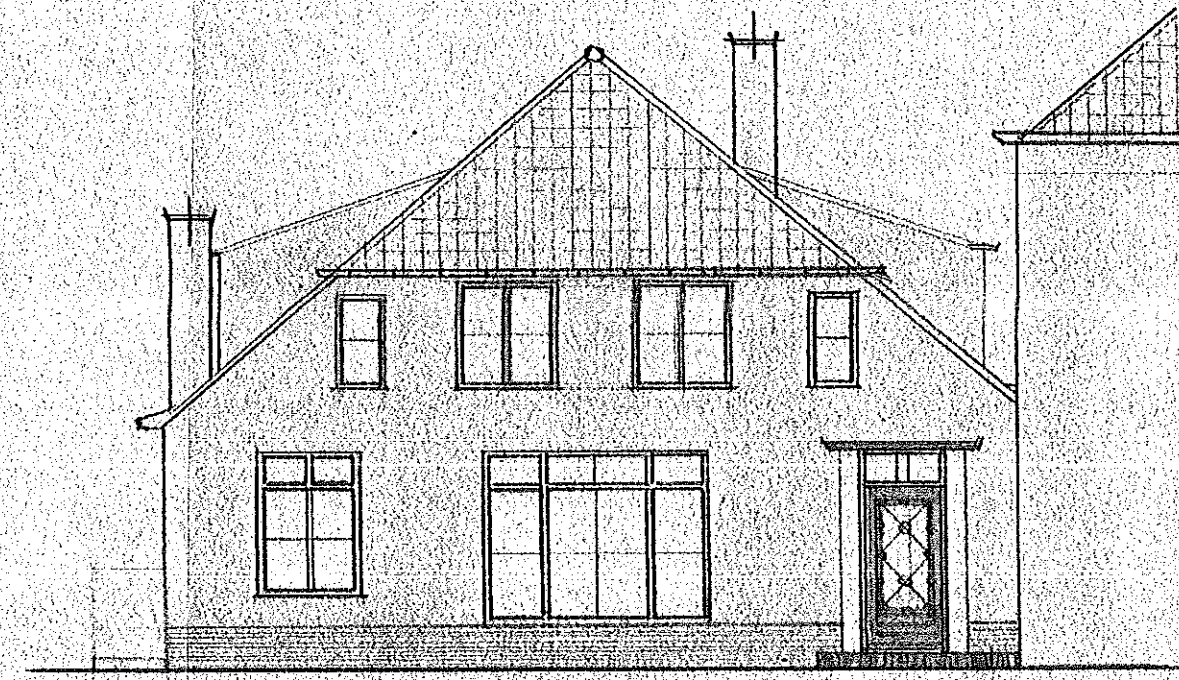
Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd
-1500				Vb1		Middeleeuwen
-450				Va		Romeinse tijd
0		Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk > 1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd
-12				IVa		Bronstijd
-800	815					
-2000	2650	Holoceen	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Neolithicum
3755	5000					
-4900						
-5300		Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum
7020	8000					
-8240	9000					
-8800		Vroeg	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend	
11.755	10.150					
12.745	10.800					
13.675	11.800	Laat-Pleistoceen	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
14.025	12.000			LW II	dennen- en berkenbossen	
15.700	13.000			LW I	open parklandschap	
-35.000					open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
75.000		Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)		perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum
115.000			Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	
130.000			Eemien (warme periode)		loofbos	
-300.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)			Vroeg-Paleolithicum

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

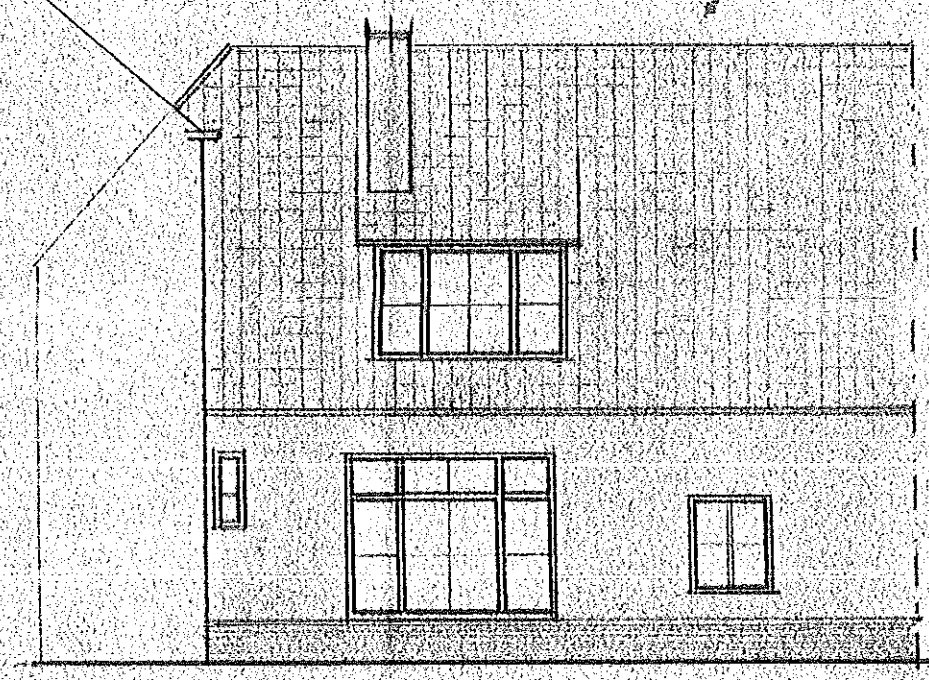
Bijlage 2: Situatie 1957

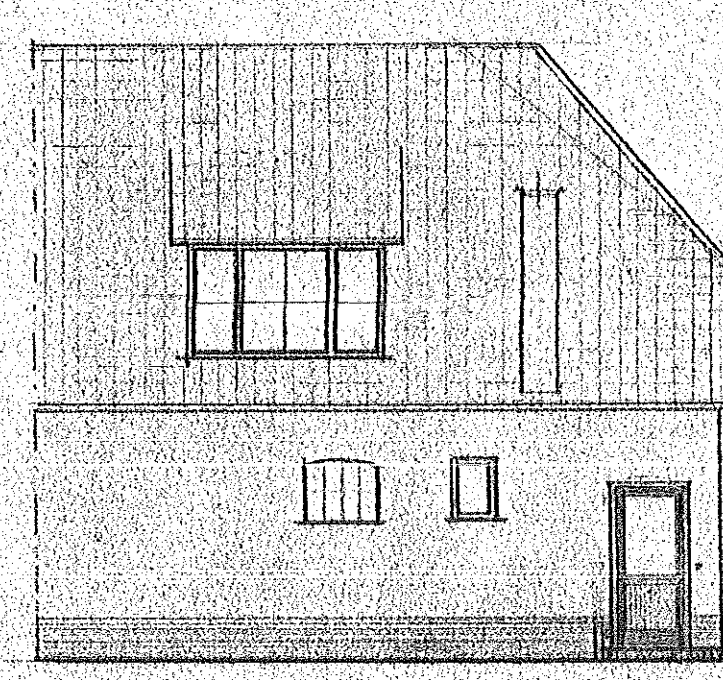
Bestaande voorgevel

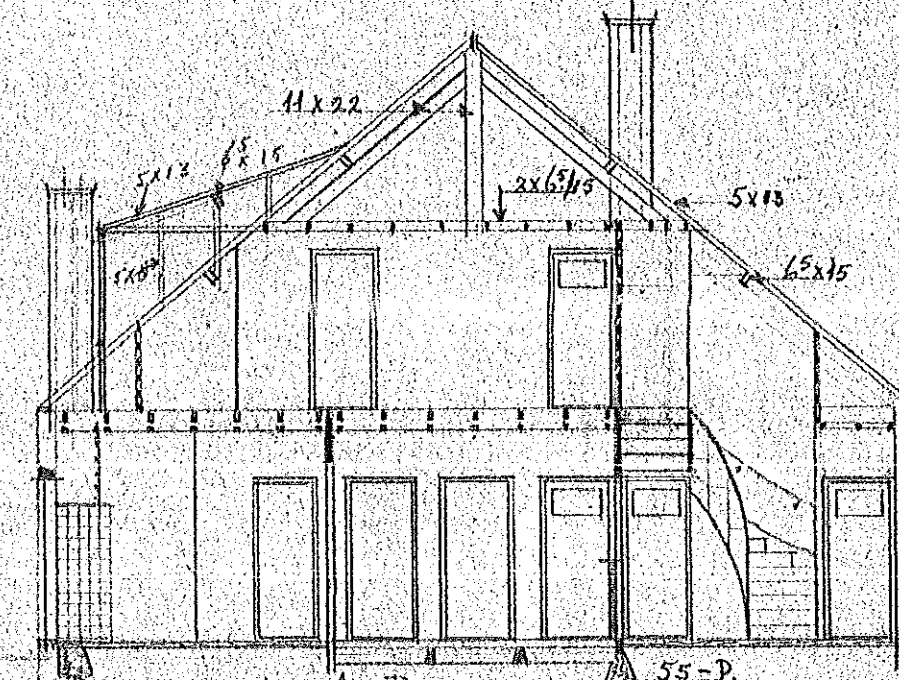
Voorgevel-plan

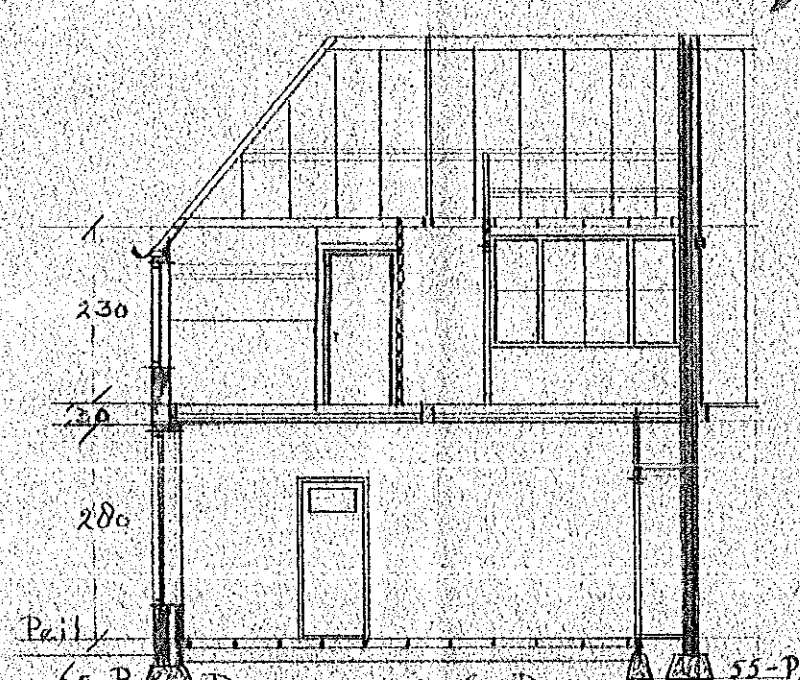
N-W. gevel

Z-O. gevel

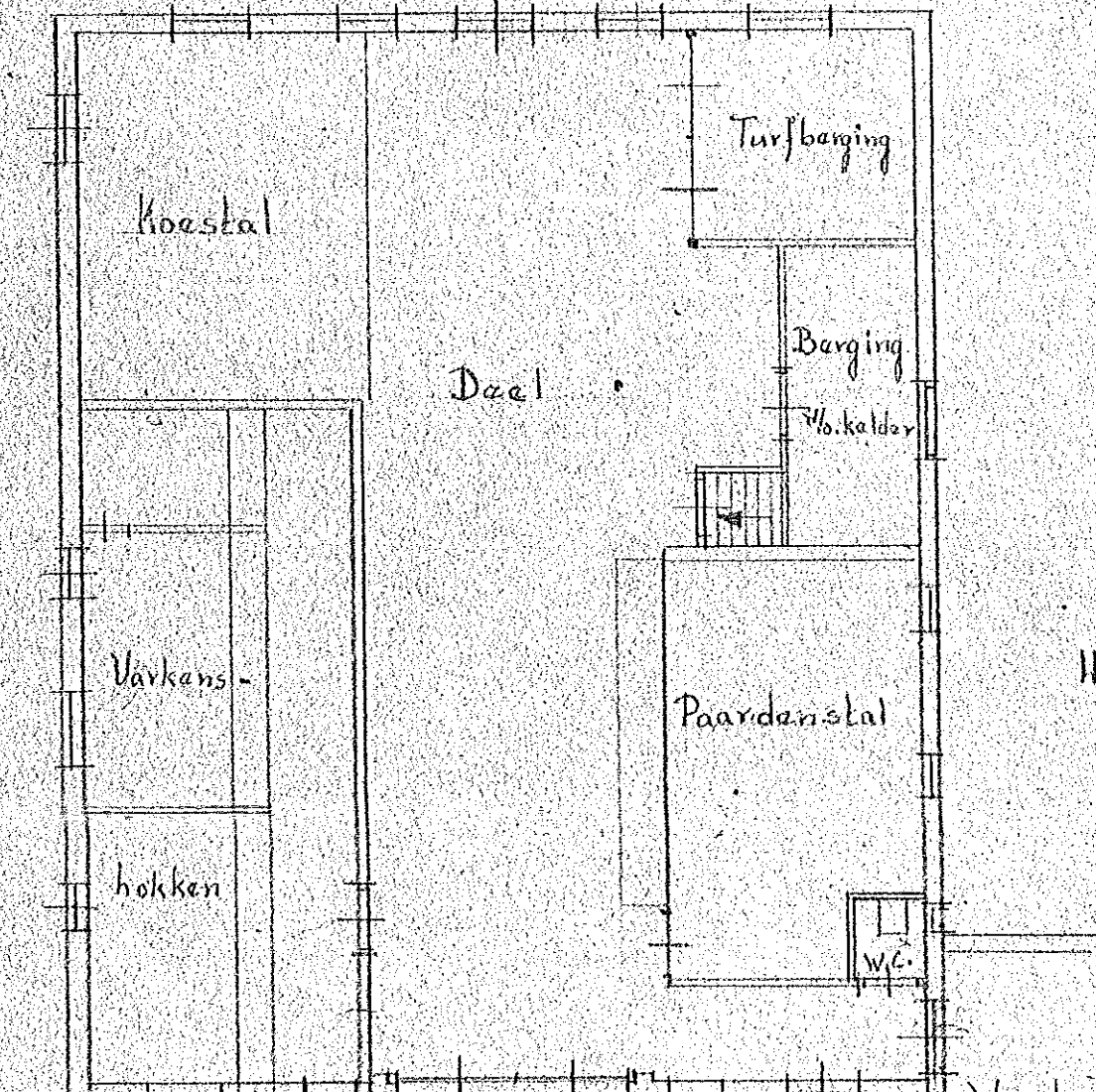

Doorsnede A-B

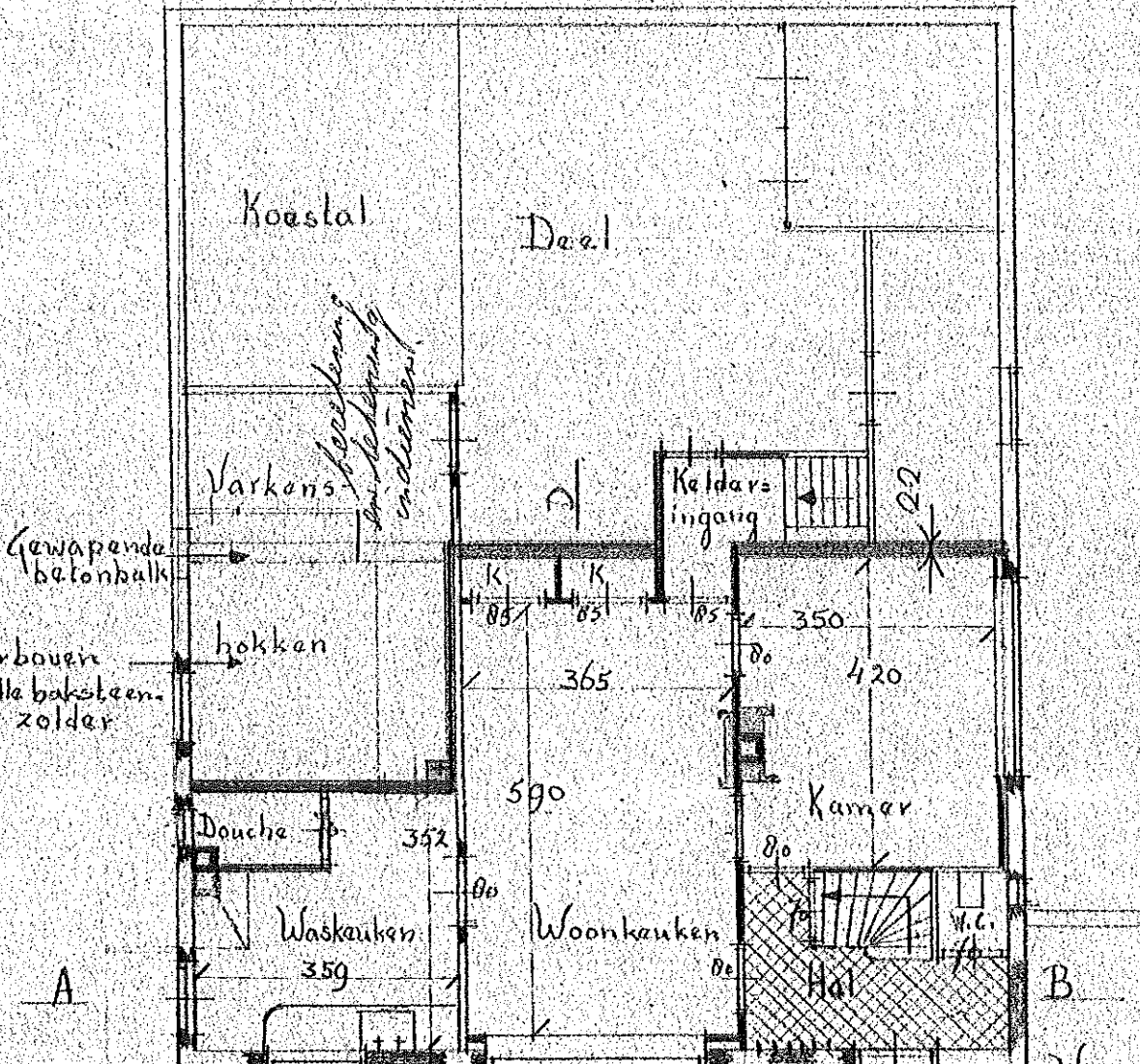

Doorsnede C-D

behoort bij het van Burgermeester
besluit
van Wethouders van Gendringen
dd. 21 nov. 1957. no. 100/400
Mij bekend,
De Secretaris van Gendringen.
[Signature]

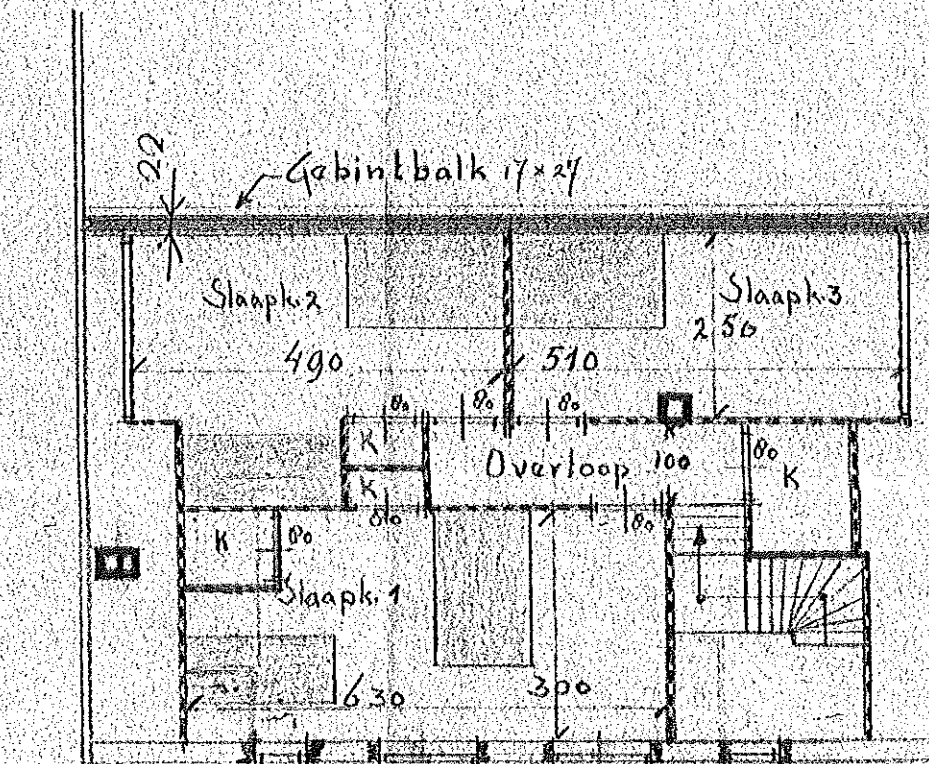

Bestaande begane grond 1134

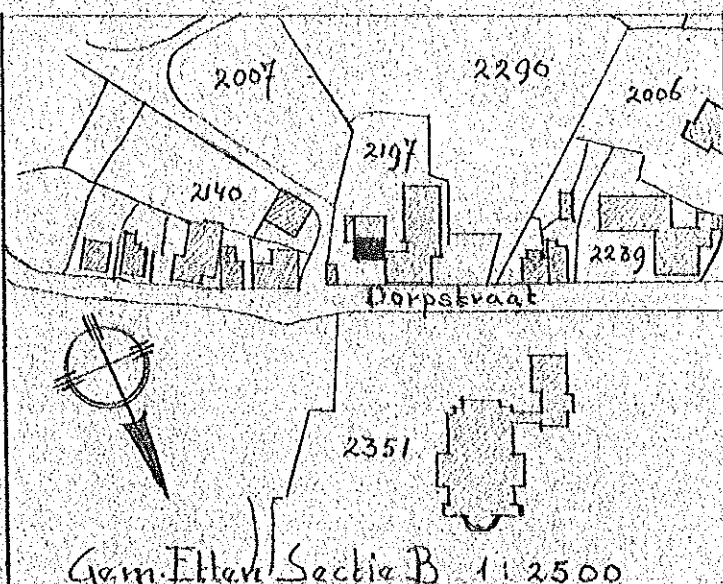

Begane grond plan

— — — — — bestaand
— — — — — nieuw

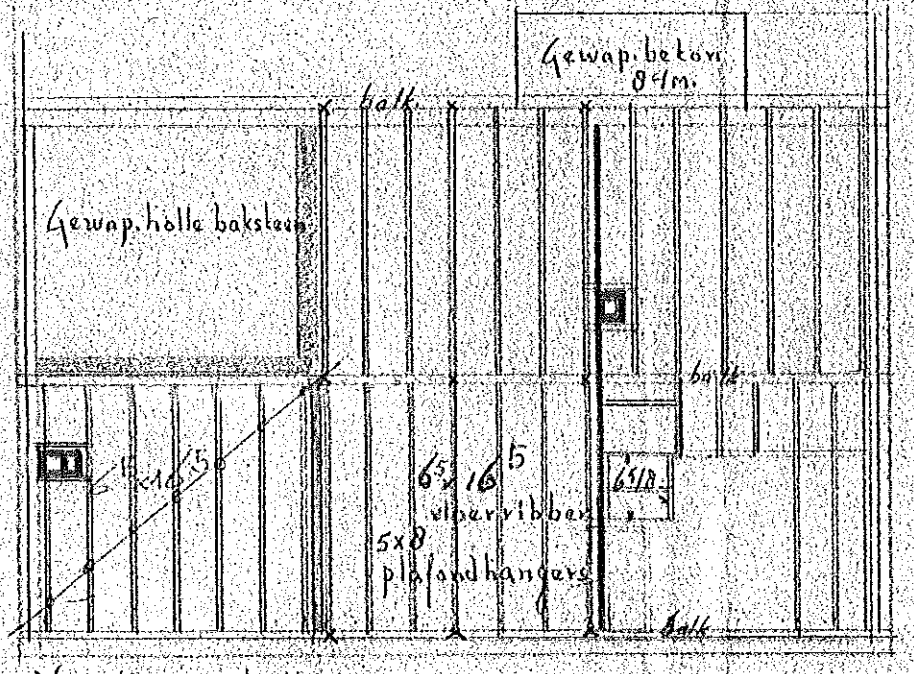
Verdieping plan

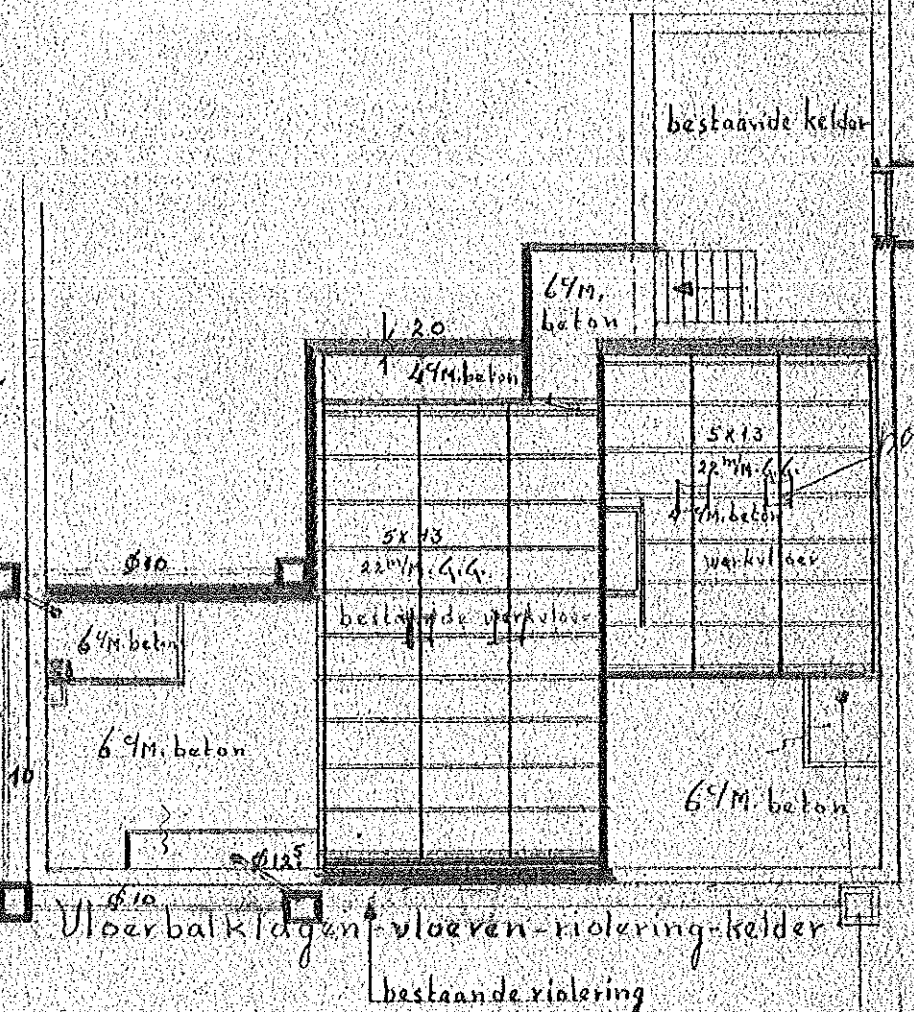
Gem. Elten Sectie B 1:2500

Schaal 1:100 Getekend H.E. Op 30-3-1957 Bouwplan 57-6
Opdrachtgever: De Heer J.J. B. Köster Dorpsstraat 26 Elten Gld. telef. 350-3914
Plan Woningplitsing pand Dorpsstraat 26 Elten Gem. Gendringen
voorzien door
M. Th. Köster

Arch. Bur. H.M.J. Ebberts Ulfestraat 4 Elten Gld. telef. 350-3007

Verdieping balklaag

Vloeringbalklaag

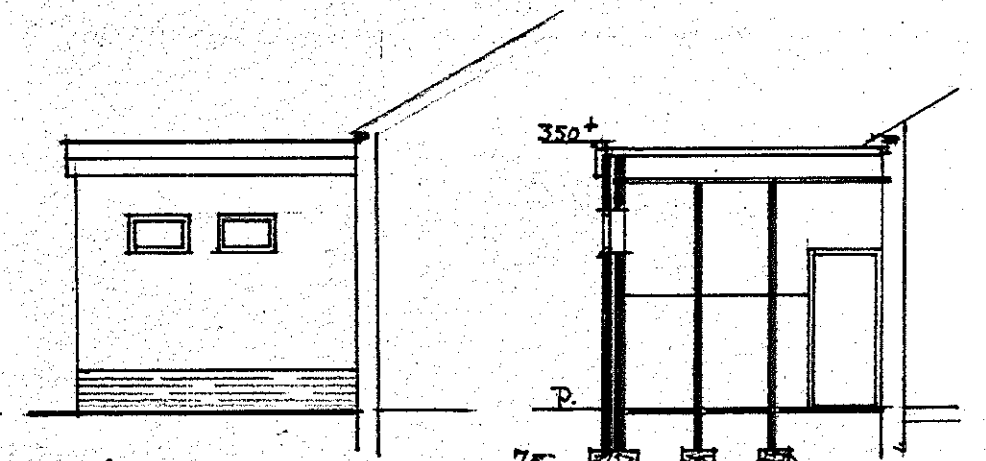
Bijlage 3 a: Situatie 1962

Voorgevel - Noord

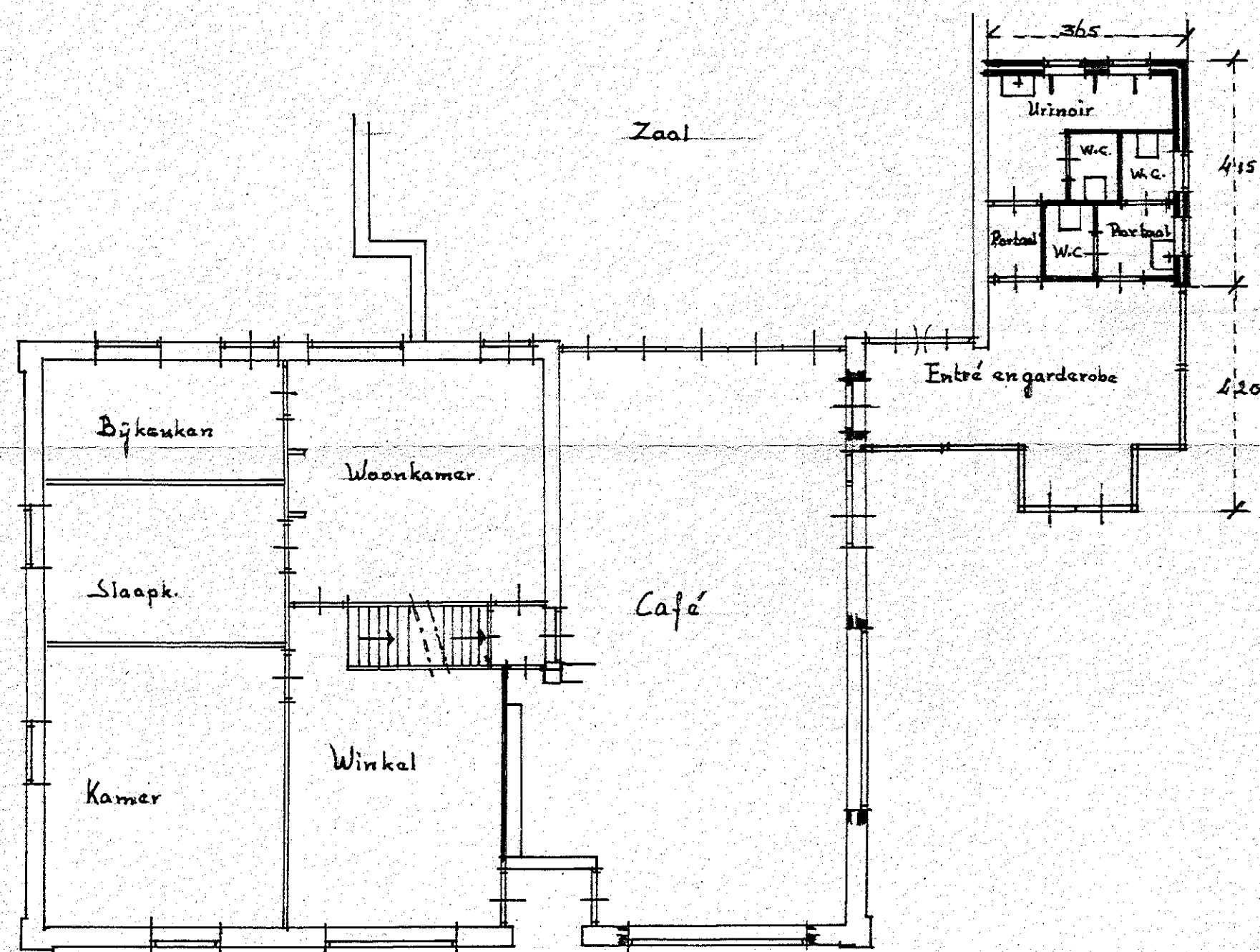

Westgevel

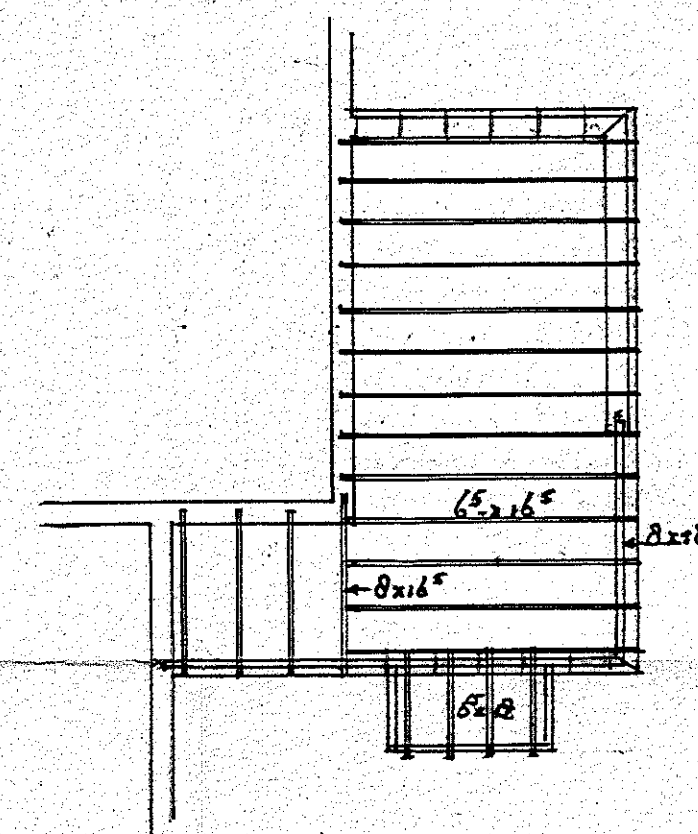
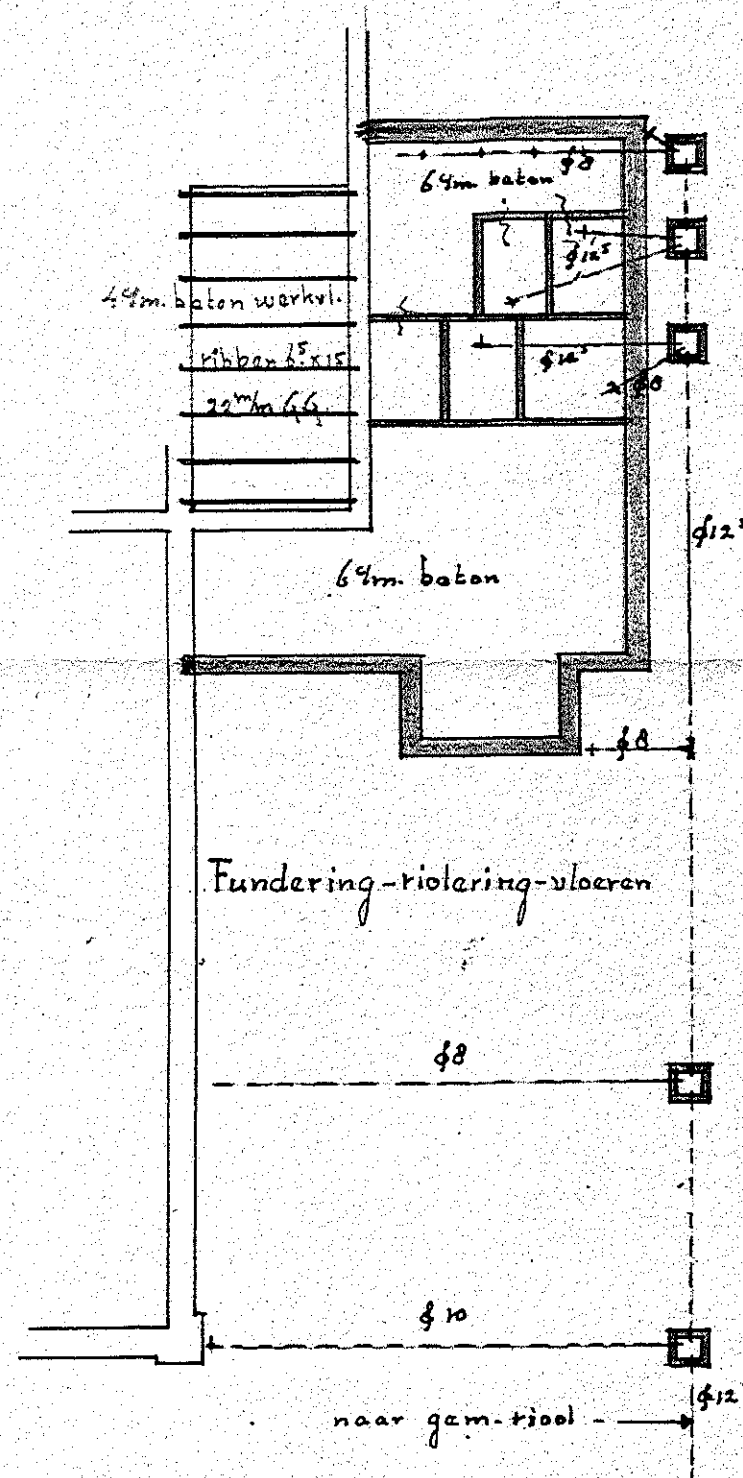

Achtergevel

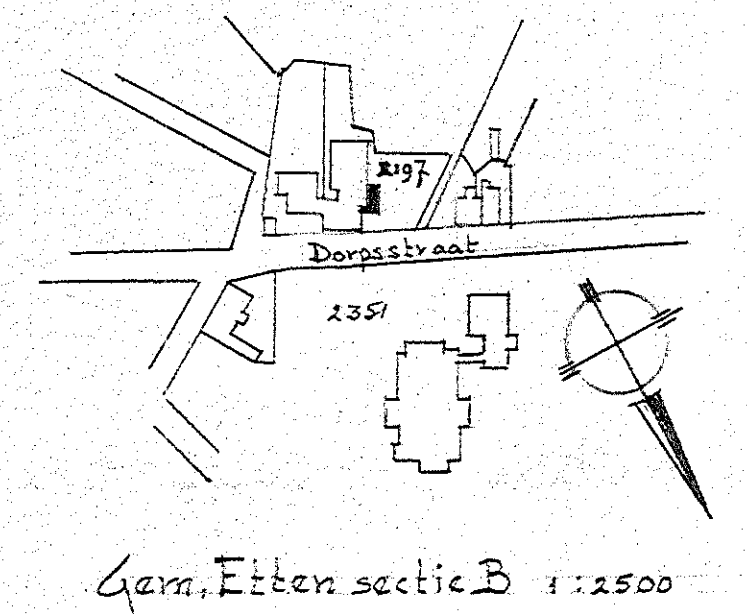
Doorsnede

Begane grond

Plat balklaag

Schaal 1:100	Get. M.F.	10-9-'62 gewijzigd 3-4-'63-5-'63	Bouwplan 62-28
Opdrachtgever: Dhr. W.Th. Koster Dorpsstraat 26 Etten G. telef. 3914			
Verbouwing Hôtel-Café-Restaurant Koster Etten G.			
Arch. Bur. H.M.J. Ebbens Etten G. telef. 3007			

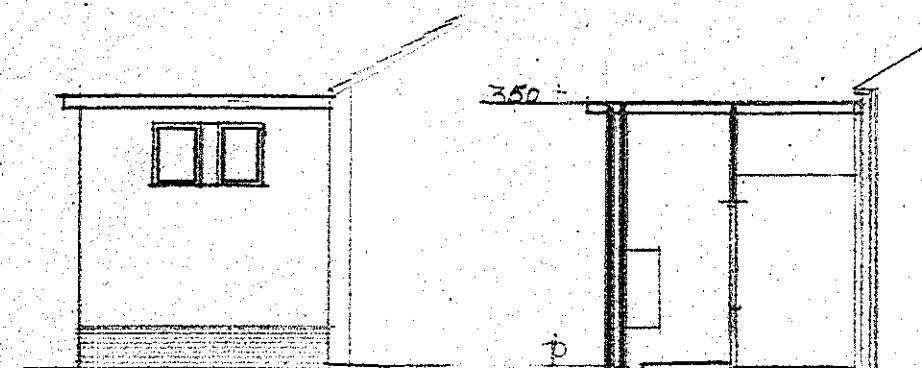
Bijlage 3 b: Situatie 1962

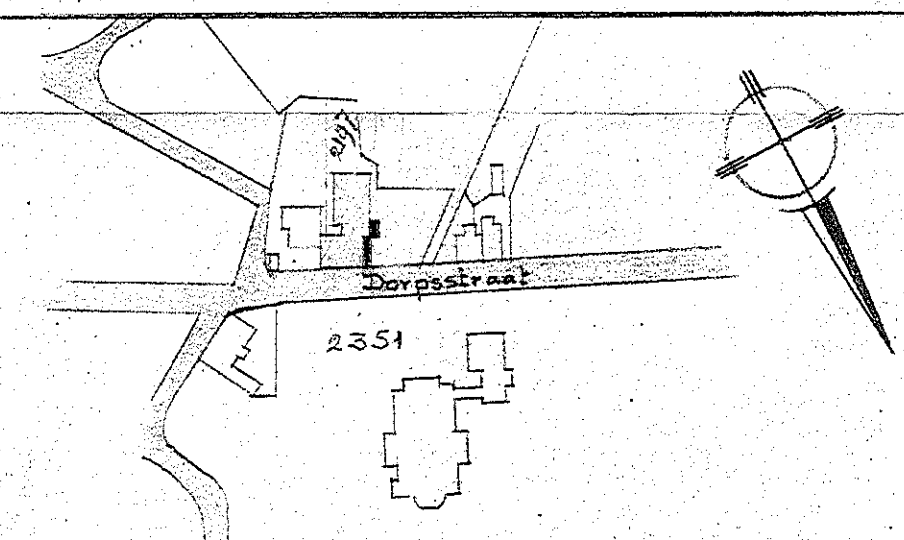
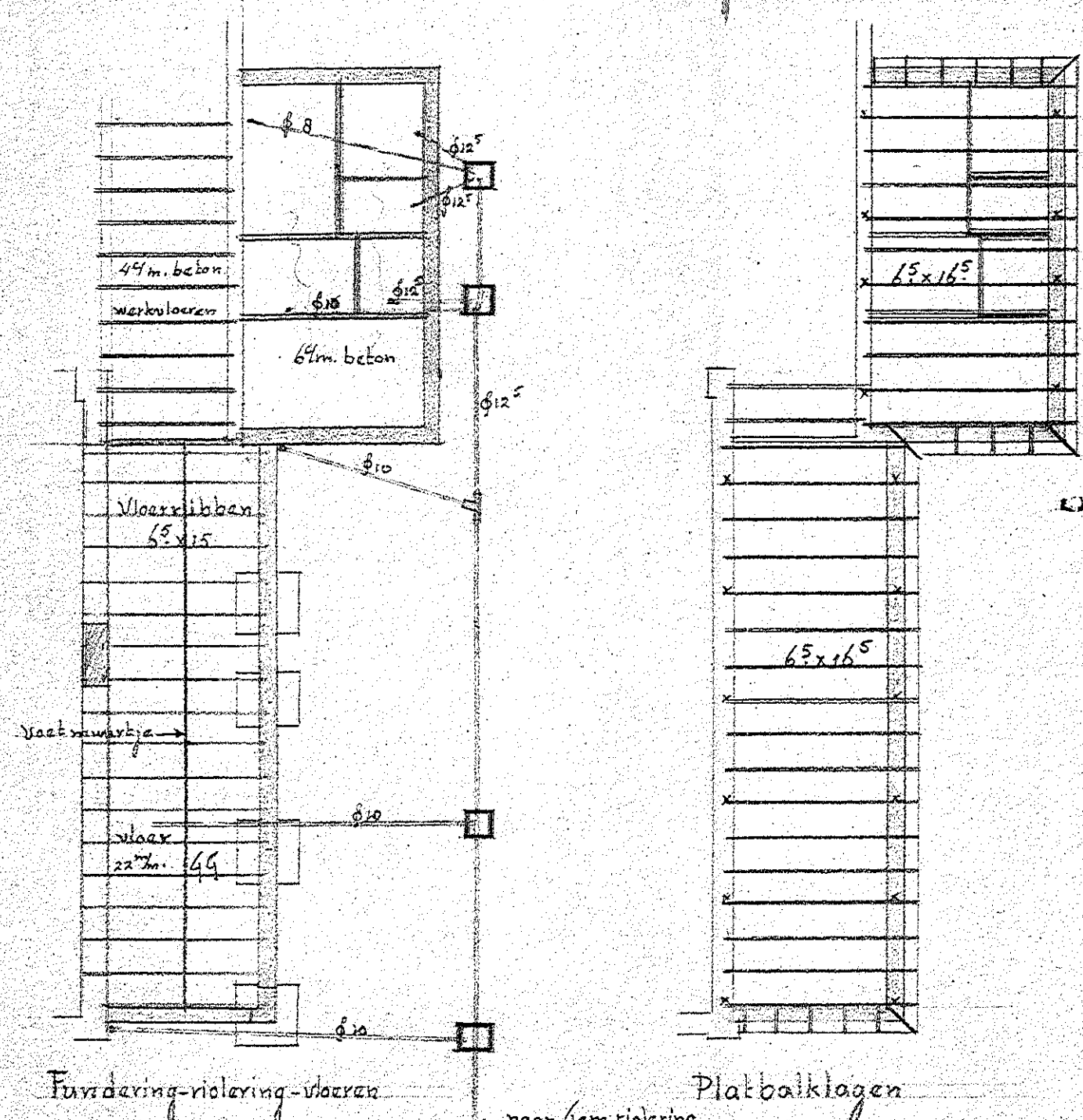
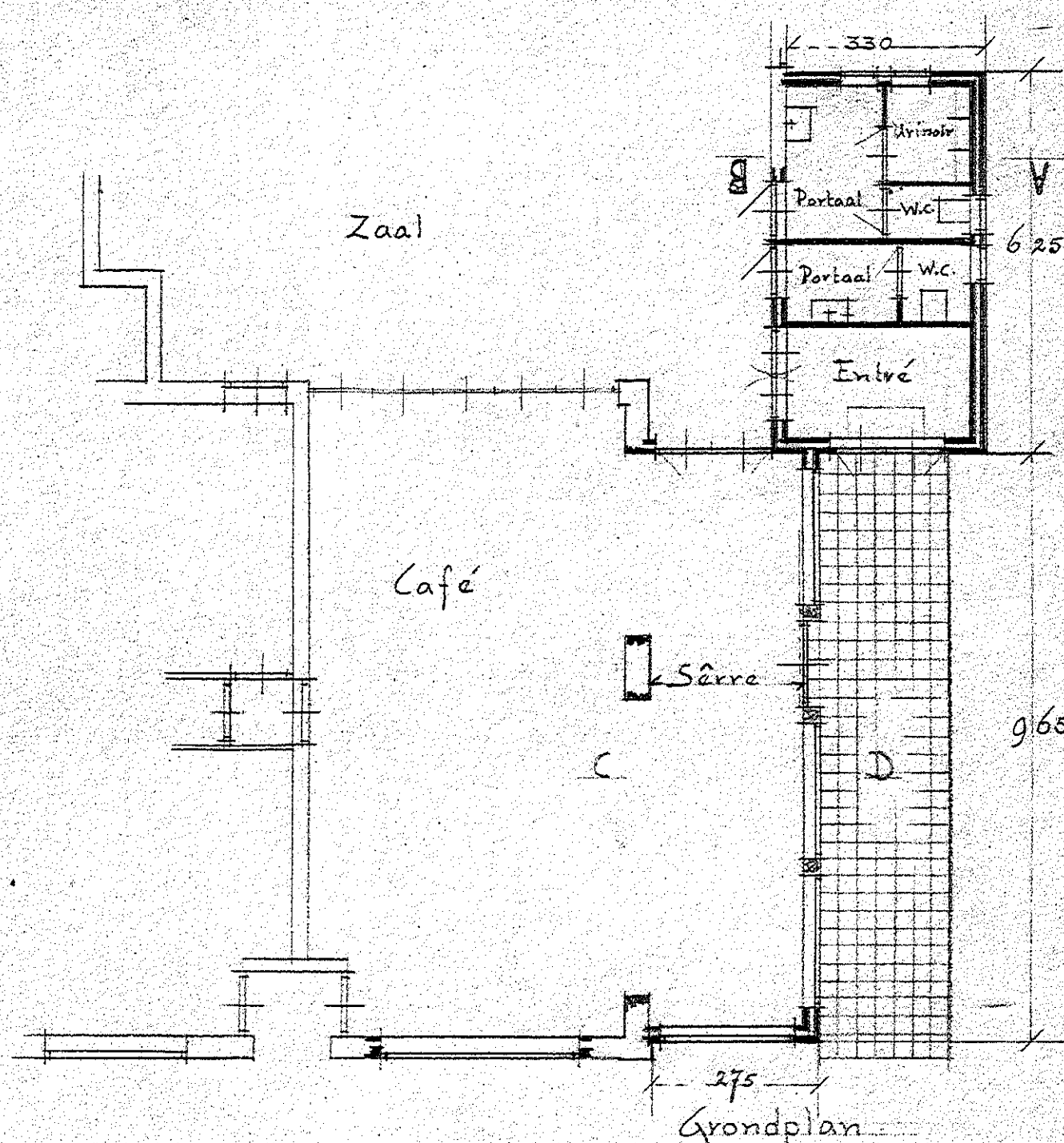
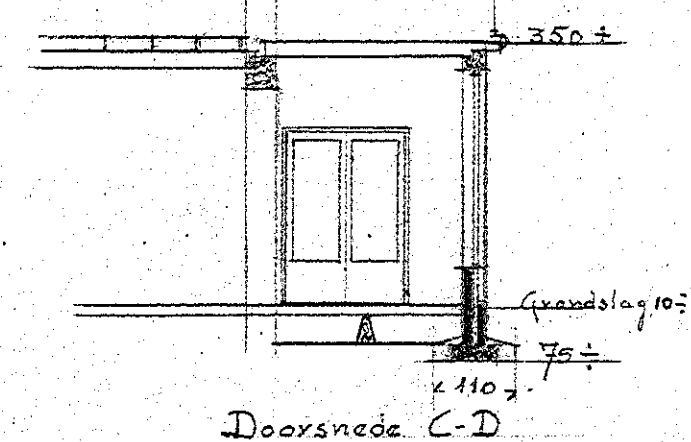
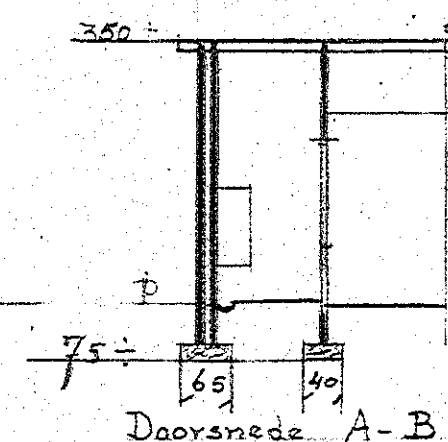
Voorgevel N.

Zijgevel W.

Zuidgevel

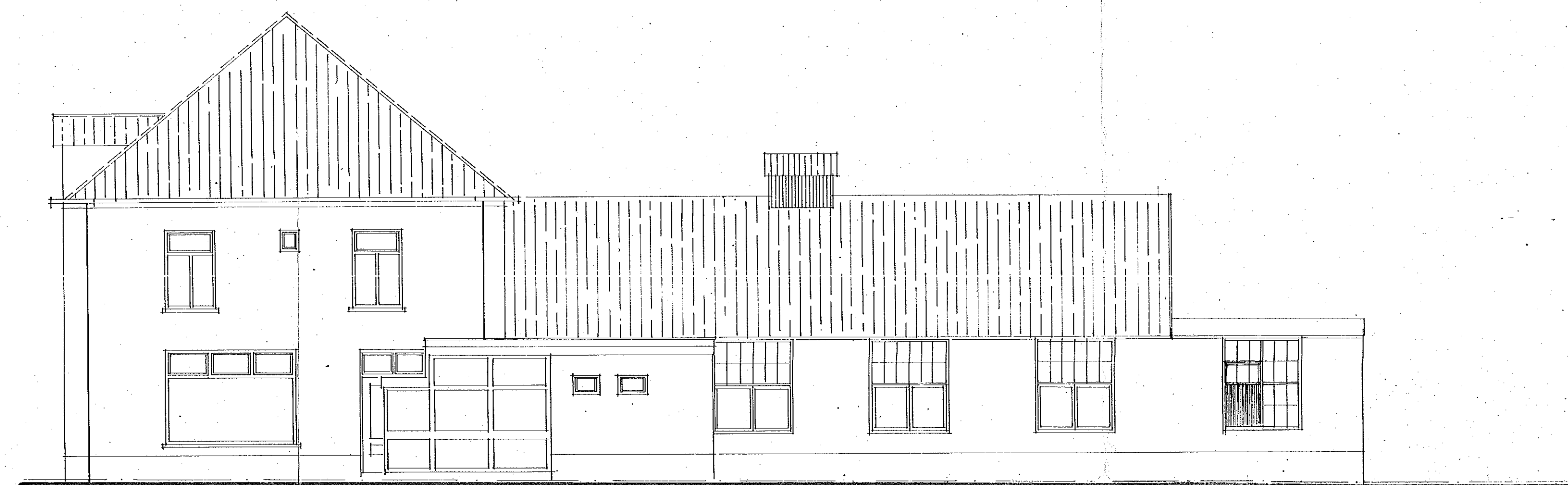
Gem. Etten Sectie B-2197 - 1:2500

Schaal 1:100	Get. H.J.E.	10-9-1962	Bouwplan 62-28
Opdrachtgever: Dhr. W.Th. Koster Dorpsstraat 26 Etten G. telef. 3914.			
Bouwplan Sêre en wijziging toiletten van Hotel-Café-Restaurant Koster Dorpsstraat 26 Etten G. Gem. Gendringen			
Arch. Bur. H.M.J. Ebbens Etten G. telef. 3007			

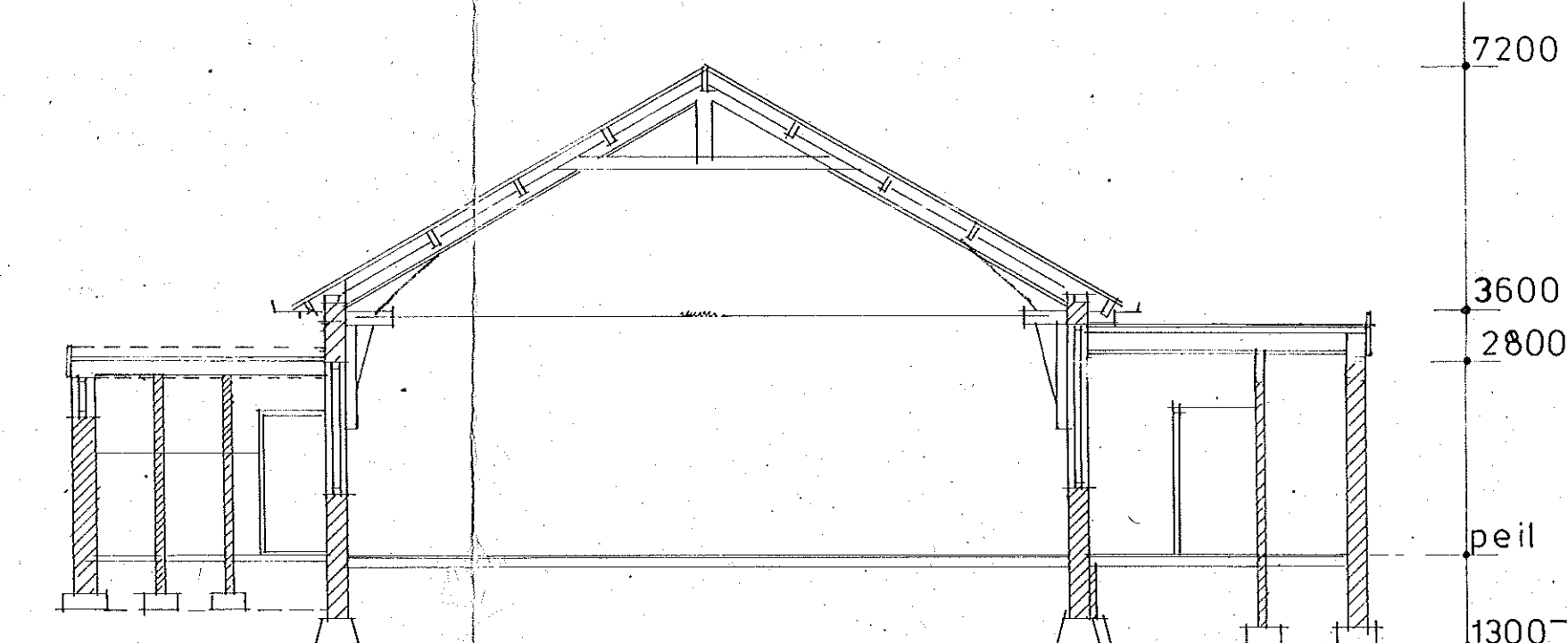
Bijlage 4: Situatie 1984

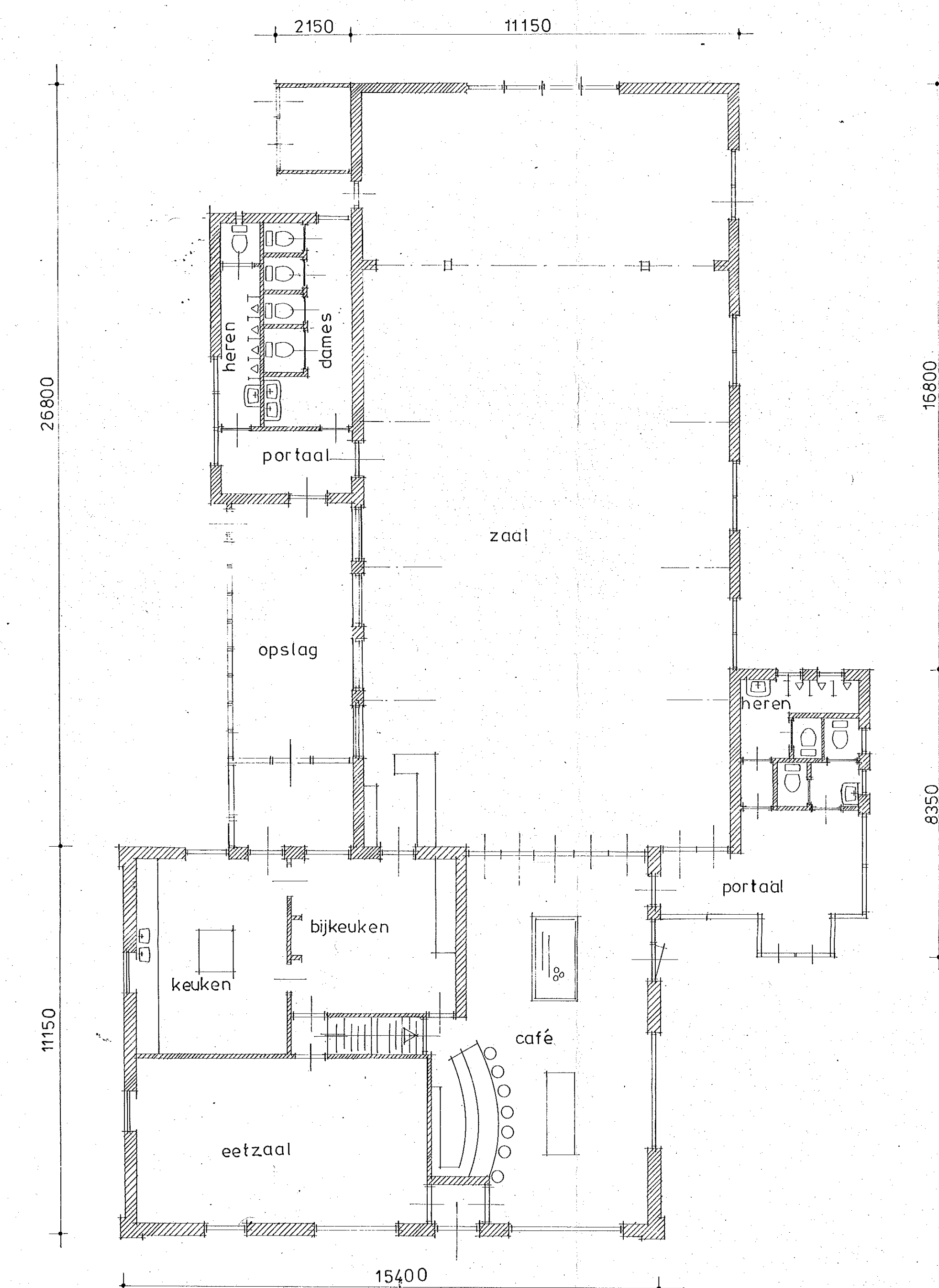
voorgevel

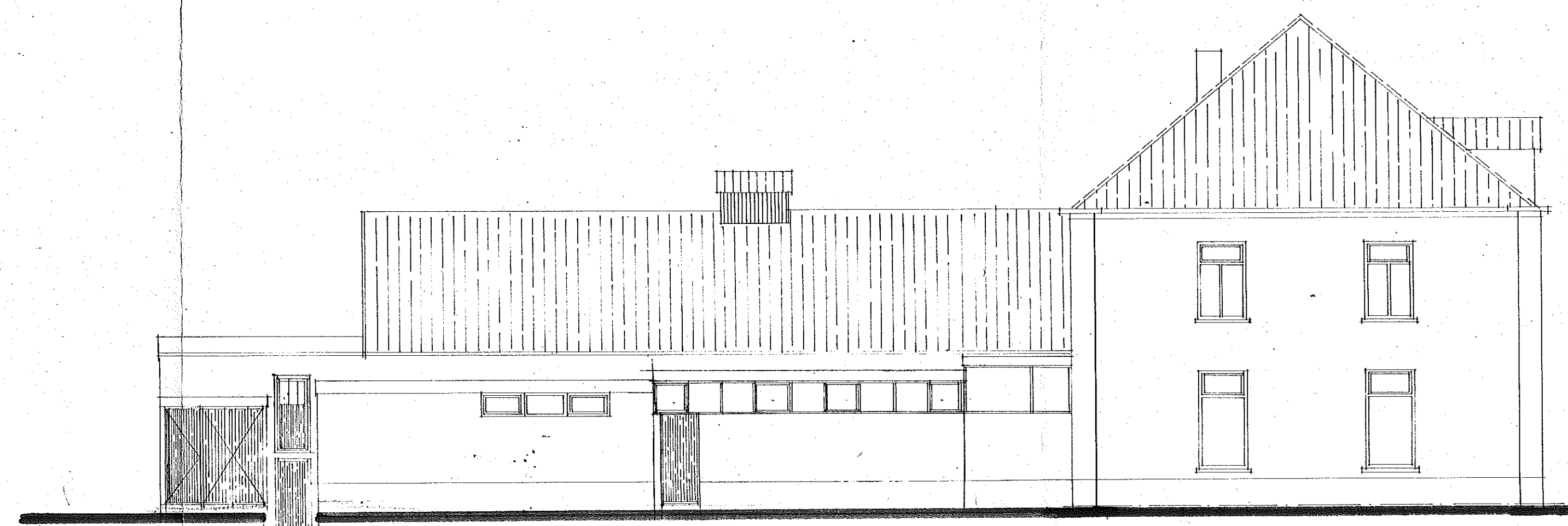
rechterzijgevel

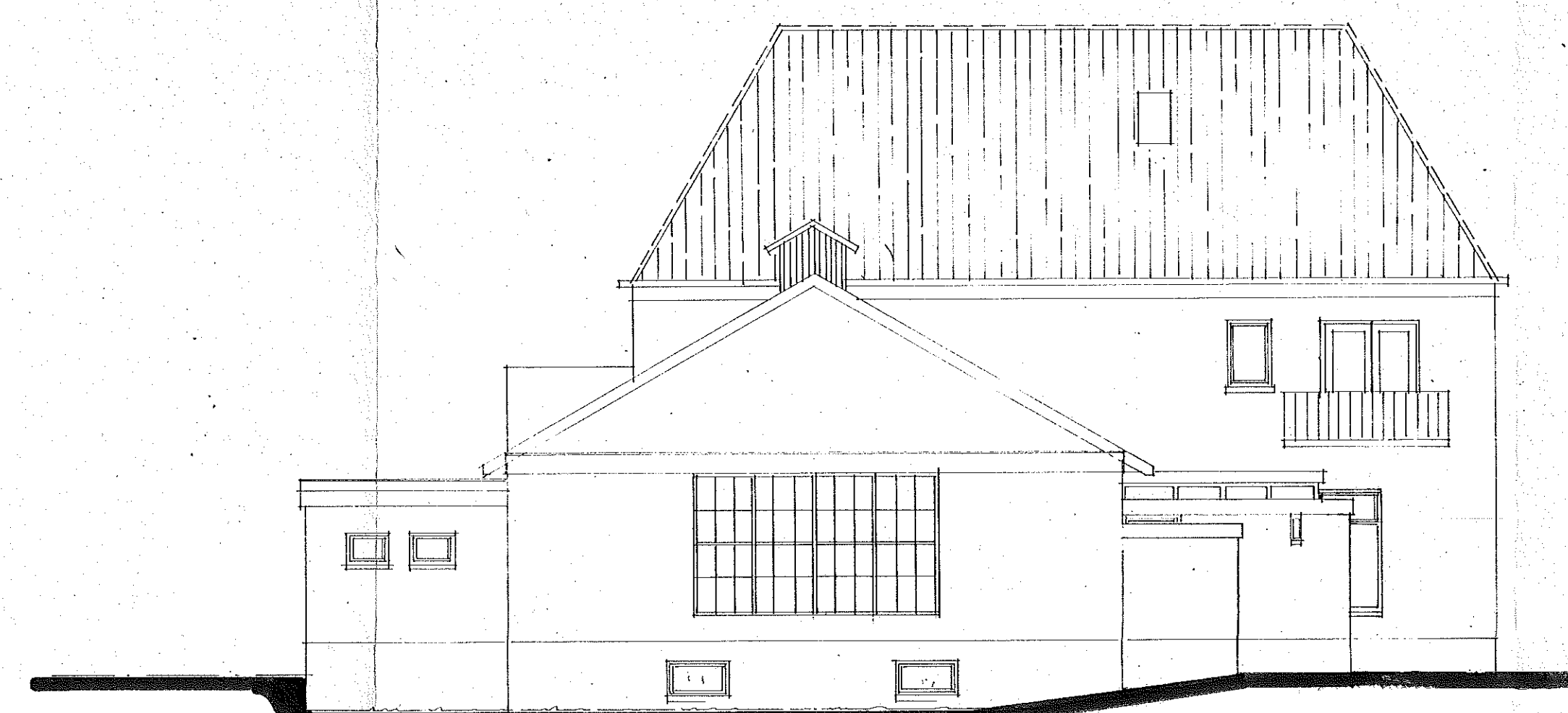
doorsnede

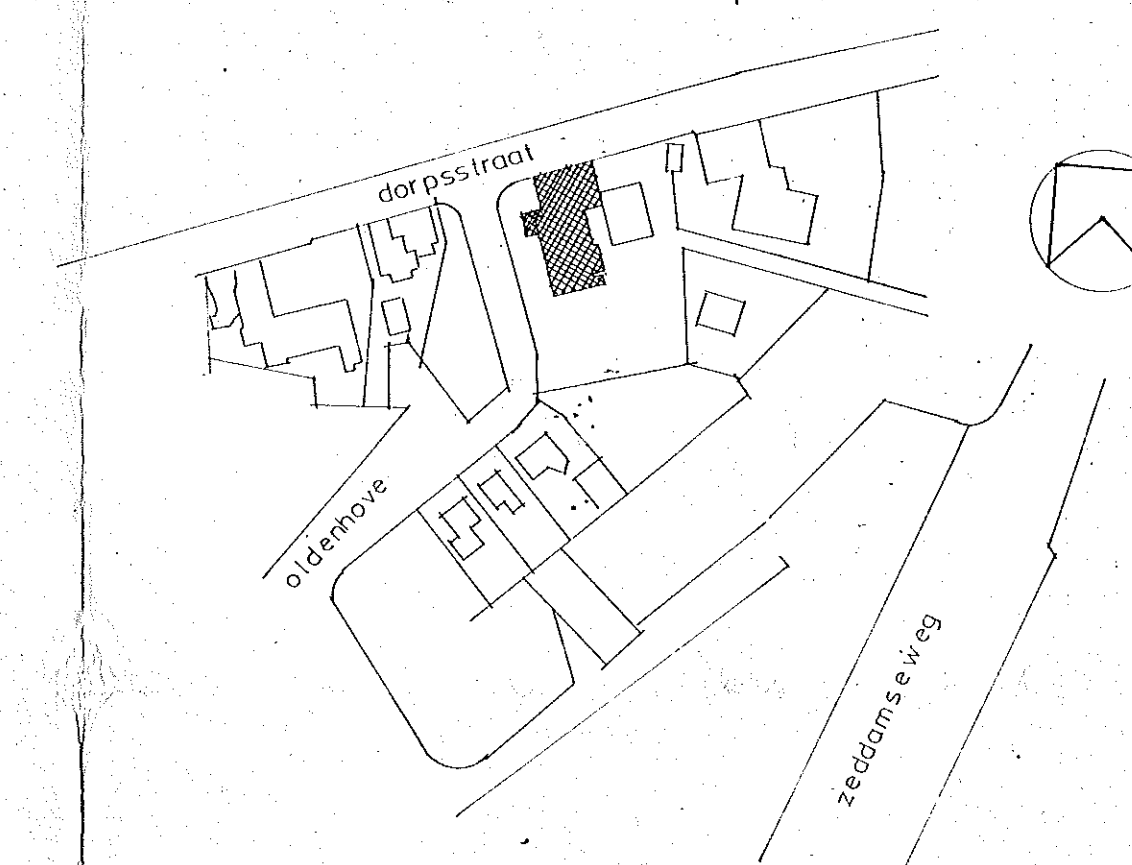
plattegrond

linkergevel

achtergevel

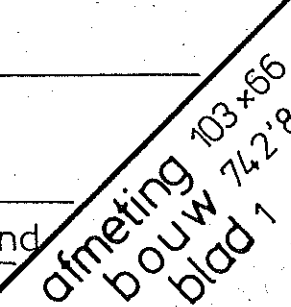

situatie

kad. gem. Gendringen
sectie M4 nr. 755 1216
schaal 1: 2000

Behoort bij besluit van
burgemeester en wethouders
van Gendringen, dd. 24 FEB. 1989
nr. 13147/218
M. bekend,
De secretaris van Gendringen.

JP Mante

buro voor architectuur en design hans jansen dorpsstraat 1a 7075 ac etten geld telefoon 08350 - 28646		
opdracht Th. J. Köster Dorpsstraat 26 ETTEN tel. 23914		
plan verbouw/uitbreiden zaal		
gemeente GENDRINGEN schaal 1:100 get 2609.88 gew 23.11.88		